

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1938.

Första kammaren.

Nr 42.

Fredagen den 3 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet till herr talmannen på Kungl. Maj:ts befallning översända skrivelse:

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, tillbjuda Eder, ledamöter av riksdagens första kammare, Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig!

Med djup tacksamhet för Försynens nåd meddela Vi Eder härigenom den glädjande underrättelsen, att Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten den 2 juni 1938 klockan 19.50 lyckligen blivit förlöst med en prinsessa, som kommer att i det heliga dopet erhålla namnen Desirée Elisabeth Sibylla och kallas Desirée.

Förvissade, att I med Oss och Vårt Kungl. Hus delen glädjen över denna lyckliga tilldragelse, förbliva Vi Eder med all Kungl. nåd och ynnest städse välbevågne. Stockholms slott den 3 juni 1938.

GUSTAF.

K. G. Westman.

Uppläsningen av denna skrivelse åhördes av kammarens ledamöter stående.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren i anledning av det nådiga meddelandet behagade uppdraga åt kammarens talman att till Hans Maj:ts Konungen, Deras Kungliga Högheter Kronprinsen och Kronprinsessan samt de höga föräldrarna framföra kammarens vördnadsfulla lyckönskningar med anledning av den för konungahuset och fäderneslandet så glädjande tilldragelsen.

Härtill lämnade kammaren sitt enhälliga bifall.

Herr talmannen meddelade, att till kammarens förfogande överlämnats 22 inträdeskort till slottskapellet vid tacksägelsen innevarande dag kl. 12 på dagen med anledning av Hennes Kungl. Höghet Hertiginnans av Västerbotten nedkomst, vilka inträdeskort komme att tillhandahållas ledamöterna å kammarens kansli.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 141 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 175, må till bidrag till

Första kammarens protokoll 1938. Nr 42.

handelshamnar och farleder för budgetåret 1938/39 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 175, till bidrag till handelshamnar och farleder för budgetåret 1938/39 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 450,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 40.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 634, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 67 ja och 121 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 151 ja och 161 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhängan om riksdagens yttrande angående vissa av den internationella arbetsorganisationens fjärde sjöfartskonferens år 1936 fattade beslut, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser nionde huvudtiteln, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Förskotts-
anslag till
ladugårdsför-
bättringar.*

Punkten 5.

I enlighet med Kungl. Maj:ts under punkten 5 av nionde huvudtiteln i propositionen nr 275, med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Bidrag till ladugårdsförbättringar å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 5,000,000 kronor.

Reservationer hade anmälts

1) av herrar *Sederholm*, *Mannerskantz*, *Casenberg* och *Liedberg*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag må till Bidrag till ladugårdsförbättringar å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 500,000 kronor;

2) av herr *Carlström*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

Herr Sederholm: I denna punkt har jag tillsammans med några andra ledamöter av utskottet anfört en reservation, vari vi hemställa, att anslagsbeloppet skall ändras till 500,000 kronor. Här föreligger mellan majoriteten och minoriteten icke någon som helst meningsskiljaktighet angående önskvärdheten och lämpligheten av att sådana arbeten sättas i gång i större utsträckning än vad nu är fallet, i den mån som medel kunna göras tillgängliga och bestämmelserna i övrigt befinnas lämpliga för detta. Men det har ju sagts med avseende å beredskapsstatens olika anslagsposter, att de skulle prövas efter samma grunder och på samma sätt som om de vore uppförda i den ordinarie staten, och nu föreligger med avseende å behandlingen av detta stora anslag icke en sådan utredning, att reservanterna anse, att anslaget nu borde beviljas. Det finnes ju inga planer eller bestämmelser för huru dessa ladugårdsförbättringar skola understödjas, när de utsträckas över hela riket, och i vad mån hänsyn skall tagas till medellöshet eller andra omständigheter. Man vet över huvud taget ej hur man skall förfara. Kungl. Maj:t har för att utreda denna fråga tillkallat vissa sakkunniga, men det har ju alltid varit vanligt, att vid en sådan förberedande behandling utredningen förelägges riksdagen, så att riksdagen får pröva, huruvida de grunder, som föreslås, äro lämpliga, och de prövas då i samband med prövningen av själva anslaget. Så borde ju även nu ha skett, men Kungl. Maj:t har givetvis inte hunnit få detta färdigt, och då mena vi reservanter, att det vore lämpligast och riktigast, att denna prövning kunde få komma fram till nästa års riksdag och att vi då skulle fatta beslut även med avseende å detta stora anslag.

Det kan då invändas, att det uppstår en viss fara i dröjsmål, men om man nu tänker efter, så är ju hela den stora beredskapsstaten alldeles säkert tillräcklig för att upptaga den arbetslöshet, som kan uppstå, innan 1939 års riksdag blir i tillfälle att pröva denna fråga. Någon fara i dröjsmål därvidlag kan inte uppstå. Utredningen är redan igångsatt och kan alltså med säkerhet väntas föreligga i tillräcklig tid till nästa års riksdag, varför det vore riktigast och lämpligast samt ej förenat med några som helst vådor att uppskjuta prövningen av detta anslag till nästa riksdag. Det är anledningen varför vi inte velat gå med på detta stora anslag. Däremot anse vi i likhet med den motion, som föreligger från högerhåll, att 500,000 kronor för de norra delarna av landet kan vara både önskvärt och lämpligt att giva nu, ty för en prövning därvidlag har man ju precedensfall att gå efter, som visa, huru prövningen av dessa anslags fördelning bör ske och kan ske.

Med anförande av detta ber jag alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! I fråga om det förslag, som här föreligger, och den summa det här gäller, 5 miljoner kronor, skall jag be att få uttala mitt särskilda tack för att regeringen medtagit den i den plan, varmed den tänker möta en eventuell kris, och för att regeringen samtidigt söker med detta belopp hjälpa en hårt beträngd grupp av jordbrukare, nämligen de små.

Nu har man från reservanternas sida invänt, att någon särskild meningsskiljaktighet om beloppet såsom sådant icke för närvarande föreligger, men att man ändå från reservanternas sida önskar, att en fullständig plan hade varit förelagd för dessa medels användning. Nu förstår jag ju mycket väl, att högern inte har eller kanhända inte vill ha samma förtroende för regeringen, som jag har, men för min del har jag inga tvivel alls om att regeringen, när det kommer så långt fram, också har en plan färdig att följa, när det gäller användningen av detta belopp.

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

Det är otvivelaktigt, att det föreligger ett synnerligen starkt behov av stöd i den form det här gäller. Vi ha nog litet var varit i tillfälle, inte enbart inom de egna områdena utan landet utöver, att konstatera, hur illa det är ställt med byggnadsbeståndet, särskilt bland de mindre jordbrukarna. Jag behöver ej erinra om vad vi fingo se under Norrlandsresan, men jag skulle däremot vilja peka på ett förhållande, som jordbruksutskottet för någon tid sedan varit i tillfälle att se på den resa vi gjorde ned till Blekinge. Det var en av de svartaste bilder jag någonsin har sett på den svenska landsbygden. Vi kommo här i kontakt med en grupp småbrukare — vad jag här säger avser givetvis inte alla, men i det ärende det gällde rörde det omkring 205 småbrukare, och de bostäder och ladugårdar, vi där sett, vittna tydligt och klart om att ett stöd i den riktning regeringen nu har föreslagit är synnerligen behjärtansvärt. Jag kan också nämna, att just i det län, där vårt lands största och vackraste stad ligger, är det synnerligen illa ställt. Kommer man bara upp ett par mil här norrom, så kan man utan svårighet konstatera, att småbrukarna där uppe ha det synnerligen illa ställt, och vad deras husbestånd beträffar, är det så uselt, att jag knappast kan beskriva det. Men när vi voro nere i Blekinge, var det ju ej endast den mörka sidan vi fingo se. Vi lämnade detta område med ett särdeles beklämmande intryck, men man hade varit vänlig nog att också låta oss se på de vackra gårdarna där nere, och vi passerade bl. a. stora jordbruk med icke mindre än tusentals tunnland öppen åker med bra jord och bra hus. Allting vittnade om att där var det väl beställt. Om man på en sådan färd inom loppet av några få timmar kan konstatera så skiftande förhållanden på några mils område, som man här var i tillfälle att göra, då är det inte så underligt, om i ett sådant ögonblick den frågan tränger sig fram: varför skall det vara på detta sätt? Varför skola tusentals människor brottas för tillvaron bland stenar och dålig jord — jord, som enligt min mening helst borde ha varit planterad med skog? Det var jord, som dessa människor ej kunde sköta med redskap. De fingo odla den med spett och spade. Jag hade aldrig tänkt mig, att det fanns sådana förhållanden i detta land. Därför menar jag, att en ganska stor del av det belopp, som högern här föreslår, skulle gå åt för att hjälpa enbart denna grupp på detta lilla område, och jag måste på grund därav uttala min förvåning över att man inte på högerhåll skulle kunna utan invändningar giva sin röst för detta förslag, som enligt min mening är synnerligen behjärtansvärt.

Nu är detta belopp visserligen avsett endast eller främst att användas för att möta en kommande kris, men jag skulle i detta sammanhang vilja till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uttala det önskemålet, att i händelse ingen kris skulle komma eller i händelse den kris, som kommer, icke skulle bli av särskilt svårartad karaktär, detta belopp i alla fall måtte få lov att användas. Det vore säkerligen en åtgärd, som skulle hälsas med den allra största glädje och tillfredsställelse av stora mängder av dessa småbrukare, som ju ha det så synnerligen illa ställt, och jag skall med dessa ord, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Dahlström*.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Den föregående ärade talaren började sitt anförande med att uttala, att hans förtroende till den sittande regeringen vore så starkt, att han ej ansåge, att riksdagen behövde giva några direktiv för användningen av de pengar, som riksdagen anslår. Det är främst på den punkten, som jag ej kan vara enig med honom, ty skulle riksdagen gå in för den principen att inte, såsom alltid tidigare har varit fallet, vilja ha direk-

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

tiven under sina ögon först för att se till, att pengarna användas på det sätt, som riksdagen anser vara klokast — om man skall gå in för den principen, då, herr talman, förstår jag egentligen inte vad vi skola ha någon riksdag till, och det kanske inte heller är så värst behövt längre, att vi ha någon! Men då jag för min del inte har detta obegränsade förtroende utan anser, att riksdagen bör se på detaljerna i de olika medelsanvändningarna, så anser jag, att här bort föreligga en mera detaljerad beskrivning, efter vilka normer man skulle gå. Det finnes ju ingenting skrivet, varur man kan läsa sig till hur detta skulle ske. Det är alldeles riktigt, att det finns många ladugårdar i Sverige, som äro i bristfälligt skick, men jag kan inte se, att de nödvändigtvis behöva tagas om hand på denna väg för att bli förbättrade. Man skulle ju också kunna tänka sig, att det kunde ske så, som det har skett i ett ofantligt stort antal fall med tusentals småbrukare, och även på karga trakter, nämligen att vederbörande ägare av dessa gårdar kunde finansiera de erforderliga ombyggnaderna på lånevägen eller genom sparade medel. Att skapa ett sådant prisläge på produkterna, att det blir något litet över, som inte behöver gå åt för det löpande uppehållet, är enligt mitt förmenande en bättre väg att gå fram för att få sakerna tillrättalagda. Men därmed har jag ej sagt, att inte sådana här bidrag kunna förekomma. Vad jag är litet rädd för är, att man nu kastar loss från de principer vi haft tidigare och börjar på med ett anslag, som inte kommer att stoppa med hundra miljoner — såvitt jag känner den svenska riksdagens nuvarande sammansättning — innan det är färdigt. Då måste man väl ha litet betänksamhet och någon tanke på att reglera sättet för fördelningen av dessa medel.

Så ha vi ytterligare en omständighet, som gjort, att vi för vår del anse, att man ej bör så brådska med det här, att man tar förslaget i detta outredda skick. Och det är, att den stora jordbruksutredningen kommer att taga jordbrukets olika förhållanden under ett noggrant övervägande, som jag antar ur alla möjliga synpunkter. Det kan hända, att det kommer fram sådana förslag därifrån, att även de här kapitlen bli berörda, vare sig direkt eller indirekt. Och då anse vi för vår del, att det kan vara tids nog, sedan man har sett vilka linjer som jordbruksstödet i framtiden skall slå in på, att taga ställning till en sådan här fråga, som är ofantligt stor och kommer att bli kostsam, om man verkligen giver sig in på den. Det är således ytterligare några skäl för att icke för dagen gå in för att giva ens på beredskapsstaten en så stor summa som 5 miljoner kronor.

I övrigt vill jag instämma med vad den förste talaren yttrade i denna fråga och instämma i hans yrkande.

Herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! När jag hörde den siste ärade talaren framföra sina skäl för reservanternas avslag på det här begärda beloppet och bland dessa skäl även fanns det, att man på den kanten började befara, att med den sammansättning riksdagen nu har skulle det inte taga något slut, utan anslagen skulle gå till ganska stora belopp, så satt jag och funderade över, om herr Mannerskantz och hans medreservanter börjat bli litet mörkrädda för sig själva. Ty är det någon, som försökt höja anslag, även om de varit relativt väl tillmätta, så är det just herrarna på den kanten. Kanske är det inte så stora belopp det har gällt, men det är ändå avsevärda belopp på olika ställen, och till sist blir det en stor summa. Men jag förstår, att herrarna kanske börja själva bli litet betänksamma inför den väg, på vilken ni ha kommit att skena åstad.

Sedan tala reservanterna om, att man skulle gå nya vägar eller slå in på nya principer. Ja, det är klart, att man får slå in på andra principer än dem

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

högern alltid varit van vid. Men därmed är inte sagt, att vi skulle gå nya vägar, ty vi ha ju haft dessa anslag i en följd av år, och hushållningssällskapen ha lett denna verksamhet. Förra året, då riksdagen anslog ett visst belopp, sade riksdagen: nu bör det anstå, så att inte Kungl. Maj:t bör åska några sådana medel, därest konjunkturen äro relativt tillfredsställande. Ja, jag rättade mig efter dessa uttalanden i så måtto att jag prutade ned beloppet till 100,000 kronor i stället för 250,000, men från det håll, där man nu börjar bli rädd för att anslagen stiga, motionerade man om dessa 250,000 kronor att användas inom en begränsad del av landet. Det är således en rakt motsatt uppfattning mot vad man uttalade i 1937 års jordbruksutskott. Nu gäller det ett belopp, som skall stå till förfogande, då det är en lågkonjunktur, men det andra gällde belopp, som skulle stå till förfogande under en relativt god konjunktur.

När vi nu ha haft medel till förfogande, så ha försök gjorts i åtskilliga län och åtskilliga hushållningssällskap. Jag skulle vilja fråga herr Mannerkantz vilka förslag till bostadsförbättringsbidrag, som förelågo, då herr Mannerkantz var med om att bevilja dem. Lågo där mera detaljerade förslag än som här föreligga? Det var hushållningssällskapens egnahemsnämnder och egnahemsstyrelsen, som hade hand om saken. Här har 1933 års mjölk- och mejeritredning gjort en översyn. Det är naturligtvis inte något, som man kan bygga denna bidragsverksamhet på, men hushållningssällskapen ha enligt mitt förmenande en större erfarenhet nu på detta område än man hade när anslaget till bostadsförbättringar började beviljas.

Jag tror, att reservanterna inte äro så rädda för att Kungl. Maj:t skall använda dessa pengar, därest inte förhållandena skulle påkalla, att man bör vidtaga åtgärder för att åstadkomma mera sysselsättning. Samtidigt synes det mig, att man inte bör kunna använda pengarna bättre än på ett sådant sätt att man håller folk kvar på landsbygden. Det talar man så mycket om, men när det gäller att släppa till en liten skärv för att försöka göra trevnaden större i jordbruksarbetet, då är man rädd och betänksam mot att bevilja medel.

Jag tror, att riksdagen fattar ett välbetänt beslut, om utskottets förslag godkännes.

Herr Heiding: Herr talman! Statsmakterna ha ju sedan flera år tillbaka gått in för att bevilja anslag till bostadsförbättringar på landsbygden, och jag anser, att när riksdagen även går in för att lämna anslag till dessa ladugårdsförbättringar, som första gången beviljades vid 1936 års riksdag, kan det vara ett steg i rätt riktning. De belopp, som nu äro begärda av Kungl. Maj:t, anser jag för min del inte alls äro tilltagna för stora, i händelse vi skulle komma in i en ny kristid. Vi veta ju, hur pass stora anslag som beviljades för några dagar sedan till olika ändamål, och då tycker jag, att det här beloppet inte alls är av den storleksordning, att man kan behöva göra anmärkning mot detsamma eller mot att bidrag kunde lämnas även i andra delar av landet än där sådana förut ha kommit jordbrukare till del. Det senare anser jag också vara riktigt, ty det finnes på många ställen här i landet orter, där jordbrukare verkligen behöva hjälp. Jag betonade detta i mitt anförande då vi hade frågan om jordbruksregleringen före och påvisade då områden, där det skulle behövas hjälp. Kan den beredas i denna form, om det skulle bli någon svårare form av arbetslöshet, anser jag, att det är lämpligt. Herr Alfred Andersson betonade ju, att det behövdes hjälp nere i Blekinge och — som jag antar, att han menade — även här i Stockholms län, och det kan jag också giva honom rätt i. Men man

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

kan också påvisa, att vi säkerligen ha både i min hembygd och på andra platser behov av att det lämnas dylika anslag.

Det framhålles från högerreservanternas sida, att frågan inte är tillräckligt utredd, men herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har ju framhållit i sitt uttalande i den kungl. propositionen, att de sakkunniga, som äro tillsatta för utredning av denna fråga, komma att avlämna sitt betänkande innevarande år, och det är väl tydligt, att Kungl. Maj:t på grund av det utlåtandet kommer att göra den omprövning, som är behövlig. Därför är det väl inte någon risk att bevilja detta anslag. Herr Mannerskantz uttalade, att vi inte behöfde ha någon riksdag, och han tyckte detta tillvägagångssätt var egenomligt. Det förvånar mig något, att herr Mannerskantz kan fälla ett sådant uttalande. Det gäller ju i alla fall här ett anslag, som är avsett att tillgripa, om det skulle inträda en kris, och man har ju redan på ett tidigare stadium gått in för att bevilja dylika anslag. Man kan väl då i tillämpningen därav ha något rättesnöre, och det skall väl inte möta någon svårighet att vidtaga de förändringar, som eventuellt skulle kunna behövas.

Sedan framhöll herr Mannerskantz, att jordbrukarna i fråga skulle kunna finansiera dessa förbättringar lånevägen. Ja, det kan ju gå lätt att säga, men i en nedgående konjunktur och med en möjligen inträffad jordbrukskris kan det bli svårt för dessa jordbrukare att skaffa pengar, och då stannar det hela av. Byggnadskostnaderna ha ju stigit, vilket jag för min del beklagar, och för många småbrukare kan det bli svårt att utföra dessa förbättringar, om de inte få den hjälp, som behövs.

Nu bör det väl inte till alla jordbrukare lämnas procentuellt lika stor hjälp, utan man får väl också döma efter deras ekonomiska ställning. De jordbrukare, som ha det så ekonomiskt ställt, att de själva kunna bekosta reparationer och uppförande av ladugårdsbyggnader, skola givetvis inte få hjälp, utan det är meningen, att denna skall ges åt mindre bemedlade och obemedlade jordbrukare, som verkligen ha det svårt. Att då komma och säga, att dessa skola finansiera förbättringarna lånevägen, tycker jag för min del inte är den väg som bör beträdas.

Att vänta med att besluta, tills den stora jordbruksutredningen kommit fram med sitt förslag, kan väl inte heller vara lämpligt. För min del är jag inte förvissad om att denna utredning blir klar så att den ens kan föreläggas nästa års riksdag. Frågan är mycket stor, och efter vad jag har sett av tidningarna under den senaste tiden, anser kommittén, att utredningar måste verkställas, som ta rätt lång tid, och därför torde det dra ut på tiden innan denna kan komma fram med sin utredning. Därför tycker jag, att vad jordbruksutskottet här förordat är välbetänkt.

Jag ber för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Detta ärende hänger ju samman med den stora propositionen om beredskapsstat, som till sin huvudsakliga del behandlats i statsutskottet, där också principerna för dess bringande i tillämpning dryftades. Det har naturligtvis uppstått vissa svårigheter däriigenom, att delar av beredskapsstaten kommit att gå till olika utskott. Jag hade inte tillfälle att vara närvarande i kammaren i tisdags, då beredskapsstaten behandlades; eljest skulle jag ha yttrat mig, när statsutskottsutlåtandena därom drogos. Inom statsutskottet hävdade jag den meningen, att man

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

bör medge Kungl. Maj:t en rätt så vidsträckt ram, inom vilken Kungl. Maj:t har att röra sig, när det gäller att igångsätta arbeten i händelse av en inträffad svår arbetslöshet. Vid den granskning, som ägnades beredskapsstaten i statsutskottet, utgick man ju också från samma principiella utgångspunkter. Den högerreservation, som avgavs där, avsåg nämligen, att det kunde ha räckt, om denna vidsträckta fullmakt hade under tider, då riksdagen inte är samlad, begränsats till 50 miljoner kronor, men Kungl. Maj:t skulle ha fått välja inom hela den stora beredskapsstatens ram.

Det har i detta ärende om bidrag till ladugårdsförbättringar anmärkts, att här inte föreligger en tillräckligt detaljerad utredning, hur detta skulle sättas i gång. Jag kan ju då erinra om att även på andra punkter i beredskapsstaten, som ha legat under statsutskottets behandling, ha också förekommit åtskilliga fall, där den slutliga utredningen inte har varit fullt exakt men där man har kunnat förvänta, att de färdiga planerna komme att utarbetas.

Efter de erfarenheter vi ha haft av bostadsförbättringsbidragen till landsbygden ha dessa varit till utomordentligt stor fördel, och de ha mycket uppskattats. Med den kännedom jag äger från skilda delar av hela vårt land — jag har ju rest åtskilligt — vet jag, att det föreligger ett mycket stort behov av ladugårdsförbättringar, av modernisering i enlighet med tidens krav, av rationalisering med hänsyn till teknikens framsteg, som många inte mäktat att göra och andra inte förstå sig på att utföra, därför att det finns vissa trakter, där man inte har exempel att taga efter. Jag tror, att en av statsmakterna stödd verksamhet på detta område, ledd av hushållningssällskapen och med utnyttjande av konsulaternas erfarenheter och anvisningar skulle lända våra jordbrukare till betydande fördel och vara till mycket god hjälp i rationaliseringssträvandena även för det mindre jordbruket.

Då jag således både finner behov föreligga och finner, att det ur anförda synpunkter inte bör resas någon erinran mot förslaget, då jag vidare förutsätter, att man vid behandlingen av en beredskapsstat inte kan på förhand bedöma, i vilken utsträckning denna beredskapsstat kan behöva tagas i anspråk — i statsutskottets utlåtande om principerna står ju, att även lokal arbetslöshet skall beaktas, varför det kan tänkas, att arbeten sättas i gång mera på vissa håll och mindre på andra — och då vidare detta belopp inte skulle behöva tagas i anspråk omedelbart, så finner jag inte för min del några betänkligheter mot att bevilja det av utskottet tillstyrkta anslaget. Det är ju möjligt, och vi kunna kanske hoppas det, att arbetslösheten inte sätter in på sådant sätt, att beredskapsstaten skall behöva träda i tillämpning, innan vi bli i tillfälle att pröva nästa beredskapsstat för det därpå följande året, och då är det att hoppas, att det föreligger en mera detaljerad utredning, som efterlysts i dag.

Då jag således finner detta anslag vara väl behövt och ur åtskilliga synpunkter mycket önskvärt, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I herr Johan Bernhard Johanssons yttrande instämde herrar *Granath, Frändén, Asplund, Gabrielsson, Hagström, Jonsson, Lindmark, Hansén, Carlström, Karl Bodin, Bengtsson, Sten, Lindhagen, Dahlström* och *Hagberth*.

Ordet lämnades härefter för kort genmäle till herr *Sederholm*, som anförde: Jag vill endast med avseende på vad den siste ärade talaren här anförde påpeka, att här råder ingen som helst meningsskiljaktighet om ändamålets önskvärdhet och lämplighet. Han anförde detta såsom skäl för bifall till utskottets förslag. Jag menar också, att här föreligger ingen skiljaktighet med avseende å behovet av anslaget under den tid, under vilken denna prövning skall

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

pågå, nämligen till nästa års riksdag. Vi kunna väl ändå anse, att 500,000 kronor är fullt tillräckligt under denna tid. Men det är själva beredningen av ärendet, som vi reservanter ha ansett inte vara sådan, som den borde vara, när man skall gå in för ett så stort anslag. Detta har inte heller den föregående talaren bestritt, utan han har bara sagt, att man i liknande fall släppt efter i statsutskottet vid behandlingen av beredskapsstatens punkter. Att så möjligen har skett i statsutskottet är intet belägg för att det är riktigt, att så skulle ske nu, utan jag anser, att det yrkande, som här framställts av reservanterna, är fullt motiverat med hänsyn till den ofullständiga utredning, som föreligger, och den frånvaro av risk, som ligger i att uppskjuta den slutliga prövningen till nästa års riksdag.

Herr Mannerskantz: Jag begärde ordet närmast i anledning av att jag fann en viss bristande logik i herr jordbruksministerns anförande. Ibland nästan beklagar han sig över att vi i motioner och utskott försökt få vissa anslag till jordbruket höjda, och så slutar han sitt anförande med att beklaga sig över att vi inte vilja släppa till en skärv. Det finns väl ingen logisk möjlighet att säga detta i samma anförande.

Beträffande den omständigheten, att hushållningssällskapen i Västerbottens och Norrbottens län ha byggt upp några stycken ladugårdar uppe i fjällbygderna, kan jag för min del knappast tänka mig, att det skall kunna vara en försöksverksamhet, som skulle kunna ge direkt ledning för arbetet i de flesta av landets övriga delar, och detsamma gäller vad som efter hand har kommit i gång litet grand i Hallands samt Göteborgs och Bohus län. Jag betraktar faktiskt denna sak såsom någonting helt nytt.

När jag såg, att norrlänningarna in corpore instämde med herr J. B. Johansson, så funderade jag över varför detta skedde. Det kan inte bero på annat än endera av två saker: antingen tro norrlänningarna, att deras bidrag skulle vara i stor fara, eller också ha de inte läst utskottsutlåtandet och reservationen ordentligt. Om det förra är fallet, skulle jag föreställa mig, att de väl helst vilja slutföra arbetena uppe i de områden, som falla under de nuvarande bestämmelserna. Skulle man då gå ut över hela landet, så menar jag, att då finge norrlänningarna räkna med att det kanske inte bleve så förfärligt mycket till de norrländska behoven, ty det är alldeles riktigt, som herr Alfred Andersson säger, att nog finns det sämre lottade trakter än även de sämsta i Norrland. Det gör det. Skulle bestämmelserna ändras och bidragen finge gå ut över hela Sveriges rike, anser jag, att det nog skulle komma mycket litet upp till de norrländska gårdarna. Ladugårdsbyggnaderna däruppe, om man undantar dem, som finnas i de översta fjälltrakterna, äro — åtminstone var det fallet med alla som vi sågo under riksdagsresan — bättre än många tusen som jag har sett på andra håll.

När herr Heiding säger, att anslag beviljats till detta syfte både vid 1936 och vid 1937 års riksdagar, förmodar jag, att det beror på att herr Heiding börjar glömma bort litet av det, som har hänt inom jordbruksutskottet. Han har ju inte varit där på ett par år. Det sades bestämt ifrån både 1936 och 1937, att anslaget bara var avsett för fjällbygdernas del och att det bara skulle vara en försöksverksamhet. Man började med Tärna socken för att se, om man kunde komma åt att utsträcka det till övriga fjällbygder i Norrland. Det har aldrig haft någon karaktär av att gälla allmänna ladugårdsförbättringar.

Vidare sade herr Heiding, att det inte är sannolikt, att jordbruksutredningen hinner bli klar till nästa år. Det kan ju vara möjligt, men de regleringsbestämmelser, som beslötos i fjol, ha en löptid av två år, och det blir således

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

aktuellt nästa år, om man vill komma med några nya linjer. Därför bör saken väl åtminstone i sina huvuddrag vara något så när klar till nästa riksdag. Det har väl åtminstone från början varit tanken. I annat fall är det ett förfärligt fel, att utredningen inte påbörjades förr än som skedde. Jordbruksnämnden hade ju efterlyst den tidigare. Vidare tillkommer en annan sak: Tror herr Heiding verkligen, att dessa fem miljoner behöva användas. Inte bryter det in en kris under dessa sju månader, som återstå till den 1 januari, så häftig, att man inte bara behöver sätta i gång med alla möjliga saker, som finnas i beredskapsstaten, utan också med detta. Man hinner inte en gång rent tekniskt att utarbeta planer för detta. Hur man än vänder på det, finns det ingen möjlighet, såvitt jag kan förstå, att i någon nämnvärd utsträckning taga dessa anslag i anspråk före nästa års riksdag. Då tycker jag det varit bättre att använda tiden till att tänka efter, vilka normer man skall följa. Det bör väl inte vara hushållningssällskapen, som skola hitta på normerna, när statens pengar skola användas, utan det är väl staten, som skall ge hushållningssällskapen litet grand direktiv om hur fördelningen skall ske, hur stor procent av kostnaderna tilldelningen skall utgöra, vilka förmögenhetsförhållanden som skola råda, för att bidrag skall kunna ges, o. s. v. Om man bara tänker igenom denna fråga noga och ordentligt, ligger den inte alls till på det sättet, som herrar J. B. Johansson och Heiding skildrat. Man får nog tänka på den ordentligt, det har jag åtminstone betraktat som min uppgift, när jag suttit i ett utskott och behandlat ett ärende. Det kan inte bli någon som helst olägenhet för någon, om man väntar till nästa år med att besluta någonting i denna sak, därför att det står på en beredskapsbudget.

Vidare finns det ju ett stort antal bidrags- och låneformer till jordbrukets fromma. På alla de punkter, där det finns stadiga och utarbetade normer och finns en apparat för det hela, i alla landets hushållningssällskap ha vi, och det med glädje, biträtt förslagen i beredskapsstaten. Det ha vi gjort på alla de punkter, där saken ligger klart till, och vi ha ju på vissa anslag t. o. m. begärt ännu mera, när vi vetat, att en användning, som vi kunnat godkänna, varit säkrad och klar. Men detta är en sak, som inte ligger till precis på det sättet. Detta är den enda punkten i beredskapsstaten till nionde huvudtiteln, som inte har någon motsvarighet i den vanliga nionde huvudtiteln. Det är därför vi inte ansett, att det går att så utan vidare svälja detta, utan menat, att man måste ha direktiven klara. Om sedan herr Heiding anser, att detta innebär, att man inte vill göra någonting för jordbruket, så kan han ju tycka detta, men så är ju inte fallet, utan högern har, som jordbruksministern sade, både i år och tidigare på en hel massa punkter försökt få anslagen förstärkta, och det ha såväl herr Heiding som hans partikamrater motsatt sig. Då kunna vi väl i varje fall ta varandra i hand beträffande dessa punkter.

Herr von Stockenström: Herr talman! Jag ber att få säga några ord! Frågan om statsingripande för ladugårdsförbättringar upptogs första gången av 1933 års mjölk- och mejeritredning, som företog en ingående undersökning under medverkan av personer ute i bygderna, konsulenter, veterinärer och många andra, för att få en överblick över läget. Man kom då till den på det hela taget ganska beklämmande uppfattningen, att det är ganska illa ställt i avseende å våra ladugårdsförbättringar i mycket stora delar av landet och inte minst vid de mindre jordbruket. Det gjordes upp en del preliminära kalkyler på vad förbättringarna skulle kunna kosta, om de bleve genomförda under loppet av ett antal år, i händelse staten skulle vilja lämna sin medverkan. Sedan kom emellertid den stora kommittén, som sysslade med beredskapsarbetena överhuvud taget, till, och det material, som mjölk- och mejeritredningen hade hopsamlat,

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

överlämnades då till denna kommitté, som sedermera lade fram ett förslag om att även ladugårdsförbättringar skulle ingå som ett led — och ett ganska viktigt led — i kommande beredskapsarbeten i händelse av en kris. Sedan har det ju emellertid visat sig önskvärt att få en del mera tekniska detaljer klarlagda i fråga om det lämpligaste tillvägagångssättet och även i fråga om bidragsformer och annat, och det sitter ju just nu en särskild liten kommitté, som sysslar med den saken. Jag är av den bestämda uppfattningen, att lika väl som bostadsförbättringsarbeten ha gjort ofantlig nytta ute på landsbygden, blivit mycket uppskattade och kommit en stor mängd människor till gagn, kommer samma förhållande att bli fallet, därest vi gå in för att lämna bidrag till ladugårdsförbättringar såsom en beredskapsåtgärd vid en kris. Med den uppfattning, jag har fått om behovet, anser jag, att i händelse av en kris äro fem miljoner ett belopp, som man är glad för, men naturligtvis är det inte på långa vägar tillräckligt för att göra verklig effekt. Vill man saken, tycker jag inte, att man skall draga sig för att nu bevilja det belopp, som av Kungl. Maj:t har ifrågasatts, nämligen 5 miljoner kronor.

Det var också en synpunkt, som framskymtade litet i statsrådets anförande, som jag skulle vilja något ytterligare understryka. Vi veta ju, att man på sista tiden har ägnat mer och mer uppmärksamhet just åt arbetsförhållandena på landsbygden och frågan om trivseln på landsbygden och att någonting där borde åtgöras. Jag är säker på att om de jordbrukargrupper, som det här gäller — jag tänker närmast på mindre och medelstora jordbrukare —, visste om att det här finns möjlighet att få ett handtag, när det gäller att få bättre ladugårdsbyggnader och därmed bättre arbetsförhållanden, kommer det att vara till mycken stor nytta och välsignelse. Det är jag alldeles övertygad om.

Sedan vill jag säga, att det enda skäl, jag kan se att här följa reservanternas, skulle vara, att man hyser ett så starkt misstroende mot regeringen, att man tror, att regeringen för bidragens utlämnande skulle komma att fastställa grunder, som innebära, att man på ett olämpligt och slösaktigt sätt disponerar över medlen. Jag vill inte säga, att jag är beredd att i vått och torrt följa regeringen, men jag har absolut ingen anledning till misstro mot regeringen på denna punkt. Jag har tvärtom anledning att tro, att regeringen kommer att pröva de bidragsformer, som här kunna komma i fråga med samma omsorg som i andra fall. Vi veta, att det utgår bidrag på många olika områden, när det gäller jordbruket, och jag föreställer mig, att man här skulle komma att följa i stort sett samma vägar, som man förut har gjort.

Med dessa ord vill jag motivera, varför jag inte har anledning annat än att följa utskottet.

Häri instämde herrar *Johan Bärge, Hårdin, Dahlström, John Björck* och *Johan Larsson*.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Jag vill bara i anledning av den replik, jag fick av herr Sederholm, säga, att om man — liksom han och jag och alla, som ha talat i ärendet — erkänner, att här föreligger ett stort behov och att detta behov bör fyllas, men endast har den anmärkningen att göra, att beredningen av ärendet inte är i detalj utformat, bör man dock erinra sig, att det inte är på alldeles lösa boliner, som detta anslag beviljas. Det framgår också av utskottets utlåtande, att riksdagen 1936 beviljade ett anslag på 100,000 kronor och 1937 ett anslag på 250,000 kronor för ändamålet och att vid dessa anslags beviljande också grunderna för deras disponerande blivit fastställda. Skulle beredskapsstaten komma i tillämpning, innan nya grunder hinna utarbetas, förutsätter jag, att man då får tolka det så, att det är meningen, att anslaget skall

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

disponeras på redan givna grunder, som ju riksdagen för övrigt har godkänt. Skulle den sittande kommittén fastställa andra grunder, hyser jag för min del heller inga betänkligheter mot att Kungl. Maj:t får begagna sig därav, intill dess riksdagen ånyo har hunnit pröva ärendet.

Jag nämnde i statsutskottet att det har förekommit fall, där beredningen har måst läggas så, att man varit tvungen att ge åt Kungl. Maj:t en rätt stor frihet. Jag vill erinra om att i beredskapsstaten upptages en post till allmänna vägar och vägbyggnader. Där skola ju anslagen utgå efter sedvanliga grunder, men när det är fråga om vägbyggnader, är det dock redan medgivet Kungl. Maj:t en mycket stor frihet att gå mycket högt med bidragsprocenten. Där gäller det dock avsevärt mycket större belopp än vad det här kan bli tal om.

Jag hyser ur dessa synpunkter ingen tvekan att ge den begärda fullmakten i synnerhet som jag tror, i likhet med vad herr von Stockenström anförde, att beloppet, även om det låter stort, skall komma till användning, om vi skulle komma i ett så allvarligt läge, att man behöver sätta i gång med offentliga arbeten i större utsträckning för att avhjälpa arbetslöshet och nöd.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Hansén: Det har år efter år varit på det sättet här i riksdagen, när det gällt anslag för vissa ändamål, som ursprungligen endast haft karaktären av anslag till övre Norrland, att man så småningom har kommit underfund med att det finns motsvarande hjälpbehov i andra delar av landet. Man har därför vidgat ramen att omfatta flera län och till och med hela landet. Vi representeranter för övre Norrland arbeta så mycket vi kunna för vår landsända, men därest samma behov visar sig i andra delar av landet, ha vi, såvitt jag vet, aldrig velat motsätta oss, att det skall gälla alla, som därav äro i behov.

Herr Mannerskantz tycktes företräda den uppfattningen, att det här närmast var en fråga, som angick övre Norrland. Jag vill inte göra anspråk på att känna till huru bra eller dåliga ladugårdarna äro i övriga delar av landet, men jag förmodar, att det finns behov av bättre ladugårdar även långt ned i landet. Att denna sak emellertid är av en utomordentlig betydelse för övre Norrland torde bland annat bevisas därav, att allmänningsskatten i Gällivare och Jokkmokk och, om jag inte minns fel, även i Pajala, funnit behovet så trängande, att man anvisat belopp på åtskilliga hundra tusentals kronor för att avhjälpa de allra värsta bristerna. Under nu begynnande sommar är ett omfattande byggnadsprogram avsett att utföras i Jokkmokks socken.

Herr von Stockenström var för övrigt inne på en fråga, som har en utomordentligt stor betydelse. Jag tänker nu på »flykten från landsbygden». Vi veta, att det sjunkande intresset hos den unga generationen att stanna hemma i jordbruket är en realitet, som redan nu bereder oss stora bekymmer, och säkerligen komma dessa bekymmer att ökas i framtiden, om vi inte vidtaga alla möjliga åtgärder för att göra arbetet i jordbruket mera lockande och trivsamt än vad många finna det vara för närvarande. Jag tror, att man nog om detta kan använda det gamla sanningsordet »människan lever icke allenast av bröd». Det måste också vara trivsel i arbetet, och den fråga, som vi nu diskutera, har den tvåfaldiga betydelsen, att den ökar tillgången på bröd och framför allt ökar trivseln i arbetet. Därigenom underlättas också arbetet. Jag har, då jag är hemma, i regel varje vecka att avge yttrande över massor av ansökningar från finsskor om uppehållstillstånd och arbetstillstånd i Sverige som ladugårdssköterskor. Vi kunna vara glada så länge dessa finska flickor överhuvud taget finnas att få, då de svenska flickorna i stor utsträckning lämna sina hem och söka anställning i städer och stadsliknande samhällen.

Vi ha redan gått ett långt stycke in på att förbättra bostäderna på lands-

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

bygden, och jag skulle hålla för troligt, att om man också kunde förbättra ladugårdarna, så att de kunde hållas snyggare och trevligare, skulle detta i hög grad underlätta arbetet och öka trivseln i jordbrukarhemmen.

I min landsända är det åtskilligt annat också, som skulle kunna göras för trivselns höjande. Man kunde vårda gårdstomterna och plantera litet blommor där o. s. v. Detta skulle likaledes höja trevnaden. Det brister i mycket hög grad i sådana avseenden.

Jag hyser den meningen, att jordbruket i och för sig är ett arbete — ett tjäande i naturen — som borde vara det naturligaste för människorna, men även det mest naturliga kan bedrivas på ett sådant sätt, att det bereder vantrevnad. Vad som inte minst påverkar denna trivsel eller icke trivsel vid jordbruket, är att jorden skötes mer eller mindre bra, att byggnaderna få förfalla, att redskapen äro bristfälliga och att överhuvud taget ordning och skick icke äro rådande.

Jag anser därför, att den fråga, vi nu behandla, har en vittomfattande innebörd och den är ju bara ett led i de många hithörande problem, som vi måste gå in för för att kunna öka trivseln inom jordbruket och göra jordbrukarhemmen åtråvärda och värda att älska och bevara.

Med dessa ord, herr förste vice talman, ber jag för min del att på det livligaste få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Heiding: Jag begärde ordet, när herr Mannerskantz påstod, att jag skulle ha glömt bort vad som försiggått eller försiggår inom jordbruksutskottet.

Jag får säga, att jag läser med stort intresse vad som kommer från jordbruksutskottet. Det är givet, att man är intresserad av att se vilka beslut som där fattas, och i det fallet följer jag med lika bra som på den tid, då jag var ledamot av utskottet, nämligen år 1936.

När jag fällde mitt yttrande angående ladugårdsförbättringar, framhöll jag, att det även tidigare hade beviljats anslag för detta ändamål. Vid 1936 års riksdag anslogs 100,000 kronor och det var avsett för ett visst område uppe i Norrland. När sedan 1937 års riksdag beviljade ett anslag på 250,000 kronor, kom det att omfatta flera områden än som avsågos 1936. Således kan jag säga, att det yttrande, som jag fällde, var fullt riktigt.

Sedan får jag framhålla, att herr Mannerskantz tycktes vara inne på den linjen, att man först skulle göra färdigt på de områden, där arbeten hade påbörjats. Det verkade som om herr Mannerskantz menade, att man inte alls skulle gå in för några ytterligare ladugårdsförbättringar i övriga delar av landet utan att det i huvudsak skulle inskränka sig till Norrland. Sedan sade emellertid herr Mannerskantz, att när han hade rest uppe i Norrland, hade han funnit, att ladugårdarna där voro så bra, att det givetvis fanns många andra ladugårdar i övriga delar av landet, som lika väl kunde behöva komma i fråga. Ja, den föregående ärade talaren har ju varit inne på den här saken och framhöll, att det finns en hel del ladugårdar, som behöva förbättras, både i Norrland och övriga delar av landet. För min del kan jag säga, att inte har jag varit så många gånger uppe i Norrland, men nog har jag sett, att det behövs ytterligare anslag för att i större utsträckning kunna fullfölja dessa förbättringar. Det är mycket möjligt, att anslaget icke skulle behövas för året, men varför skola vi, då vi i år gått in för denna beredskapsstat, och redan beviljat stora anslag för olika ändamål, ställa jordbrukarna i en särklass utanför och icke bevilja det anslag, som här är begärt.

När det sedan gäller direktiven för hur arbetena skola utföras, är det inte meningen att bara överlämna saken till hushållningssällskapen, utan det kommer, som förut har framhållits, att finnas möjligheter att bedöma saken efter

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

de direktiv, som den nu pågående utredningen kanske snart nog kommer att framlägga.

Sedan gav herr Mannerskantz samtliga kamrater en uppmaning att tänka noga och ordentligt. Det var precis, som om han ansåg, att man i regel inte tänker på vad man gör utan att man bara springer åstad och har det ena yrkandet hit och det andra yrkandet dit. Jag tror säkerligen, att de av jordbruksutskottets ärade ledamöter, som utgöra majoriteten, ha tänkt sig noga för, när de gått in för att förorda detta anslag, och för övrigt tyckte jag mig finna, att det var många av herr Mannerskantz' partikamrater, som instämde med herr J. B. Johansson i att detta anslag borde beviljas. Jag tror, att de, som tänkt mindre noga, kanske är minoriteten i detta fall. Hade dessa herrar tänkt noga, när de bedömde saken, skulle de säkerligen inte ha motsatt sig det anslag, som här är ifrågasatt.

Sedan framhölls, att vi skulle ha motsatt oss anslag, som hade blivit påyrkade från högerns sida och att vi inte velat gå med på förhöjda anslag. Man kan givetvis ha delade meningar om vilka vägar man skall gå, men det är ju klart, att när Kungl. Maj:t har framlagt ett förslag, som vi anse oss kunna vara med om att godtaga, skall man inte oupphörligen komma och begära mera bara därför att man skall överbjuda anslaget. Så har emellertid också varit fallet med en del andra anslag, att när det har funnits tillfälle att följa Kungl. Maj:t och bevilja ett någorlunda högt anslag, har man inte velat vara med om detta. Den ena gången vill man överbjuda och den andra gången reserverar man sig mot Kungl. Maj:ts förslag. Det är därför rätt svårt för Kungl. Maj:t att bedöma vilken väg som skall beträdas för att kunna tillfredsställa sådana personer, som aldrig bli nöjda.

Jag anser, att i detta fall är det fullt berättigat, att man går in för Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Domö: Den nu pågående debatten är, såvitt jag kan finna, ett belägg för huru svårt det är beträffande anslagsfrågor att kunna komma fram till verkligt sakliga resonemang, frigjorda från taktiska politiska synpunkter i erforderlig grad.

Så fort det blir delade meningar om lämpligheten av ett anslag till landsbygden och lämpligheten av huruvida det skall användas omedelbart eller icke, mobiliseras alla krafter för att misstänkliggöra en ståndpunkt, som avviker från ett oreserverat anslutande till ett anslagskrav. Nu är det självfallet på det sättet — om jag så får uttrycka det — att ropet från landsbygden är, och berättigat, mycket starkt, och det gör naturligtvis ett visst intryck även på dem, som ej äro helt insatta i jordbrukets förhållanden. Men det ligger en viss fara uti — icke minst för jordbruket självt och dess folk — om det går därhän att då förslag, och krav framföras om, att någonting skall göras för att tillgodose jordbruket, alla måste utan vidare vara med om att tillgodose dessa krav utan närmare prövning med risk att annars betraktas som icke jordbruksvänner. Det kan vara farligt att åstadkomma en sådan psykologisk bakgrund, att anslag och åtgärder icke behöva vara motiverade.

Herr talman! Enligt min mening är den fråga, som här föreligger, i själva verket icke så enkel, som man vill göra gällande från vissa håll. Ett är säkert, och det är, att jordbruket genom utvecklingen och genom statsåtgärder har ställts inför en uppgift att nyordna sitt byggnadsbestånd i mycket stor omfattning. Det kräves rationalisering i en utsträckning, som jordbruket ej självt mäktar. Därom ha vi inga delade meningar.

Frågan är då, om sättet att komma till hjälp. Kungl. Maj:t föreslår att på beredskapsstaten skall anvisas 5 miljoner kronor. I och för sig har jag ingen-

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

ting emot, herr talman, om man för åstadkommande av goda ekonomibyggnader i stället för de särskilt dåliga, som finnas i ogynnsamma jordbrukstrakter, anvisar 5 miljoner eller 10 miljoner eller mera, därest man med någorlunda säkerhet vet att åsyftat resultat ernås. Jag är dock icke övertygad om att direkta subventioner är det enda eller ens bästa sättet att förbättra ekonomibyggnaderna. Hur skulle det vara att göra jordbruket så bärkraftigt, att det självt kunde i största utsträckning svara för erforderligt förnyande av byggnadsbeståndet?

Här föreligga nu två olika ståndpunkter — den ena utskottets, som utan vidare tar Kungl. Maj:ts förslag, och den andra reservanternas, vilka säga, att de äro med om saken, men att det räcker med 500,000 kronor för tillfället. Det är ju ingen skillnad i själva principinställningen. Det innebär, såvitt jag kan se, ingen skillnad heller i realiteten i fråga om vad jordbruket kommer att få i pengar till byggnader under den tid, som hinner förflyta till riksdagen härnäst blir samlad och kan anvisa ytterligare medel. Enligt min uppfattning finns det ingen tanke på att kunna hinna få planläggning av verksamheten och andra åtgärder så klara, att större belopp än 500,000 kronor kan komma att utgå. Alltså vilja reservanterna inte förhindra eller försena igångsättande av byggnadsförbättringar. Man kan nog också vara ganska enig om att det inte är troligt att större belopp än reservanterna föreslå kan utgå under den tid, som regeringsfullmakten räcker.

Jag måste, herr talman, taga tiden i anspråk några minuter till. Jag måste nämligen fästa uppmärksamheten på hur det förhåller sig på landsbygden med möjligheterna att omedelbart och praktiskt sätta i gång en sådan här nybyggnadsverksamhet. Byggnadsarbetarna ha dragit sig till städerna och stadslänkande samhällen. På landsbygden går det med nöd och näppe att för närvarande uppbära tillräckligt med byggnadsarbetare. Vad som närmast behövs är att få till stånd en planläggning av byggnadsverksamheten. Vidare behövs det lämpliga konstruktörer för lantmannabyggnader samt bra typritningar, och det kanske också behövs utbildning av byggnadsarbetare etc. Det är inte så enkelt som att klara hela saken genom att bara ge ett stort anslag.

Därtill kommer en annan sak. Skall det nu byggas på landsbygden, får man betala mycket större löner än vad jordbrukarna ha någon möjlighet till att kunna betala sina egna arbetare. Nydanandet av byggnader på landsbygden är en så oerhört omfattande sak, att den sannerligen kräver en noggrann förberedelse. Nu har jag fattat, att avsikten visserligen är att göra en sådan noggrann förberedelse, men vi skola tänka på att, när vi skola överväga landsbygdens ombyggnadsfrågor, få vi kanske också taga under övervägande andra problem än nyss nämnda, och det är då framför allt frågan om *hur* lantmannabyggnaderna skola byggas. Enligt min mening arbetar det svenska jordbruket icke endast med ett rätt omodernt utan också för dyrbart byggnadsbestånd. Om rationalisering någonstades är behövlig beträffande jordbruket torde det vara ifråga om bebyggelsen. Med den frågan måste såväl staten som hushållningssällskapen ta itu med allvar — men planmässigt. Och hur skall det egentligen bli med sammanslagningen av allt för små jordbruk? Man har nu här sagt, att man skall försöka komplettera de ofullständiga jordbruken genom att sammanföra vissa av dem. Skall man kanske nu förekomma åtgärder i sådant syfte genom en forcerad nybyggnadsverksamhet genom statsanslag.

Jag kommer därför, herr talman, till den uppfattningen, att reservanterna ha ganska goda skäl för sin ståndpunkt. De vilja: först planläggning och sedan bebyggelse. Jag tycker, att det är ganska orättvist att misstänkliggöra reservationens undertecknare för att inte vilja göra någonting. Det var en talare, som sade, att vill man någonting, så skall man godkänna dessa 5 miljo-

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

ner kronor. Herr talman, man kan inte få mig att tro, att kriteriet på förstånd i jordbrukssaker, då det gäller bebyggelse och välvilja mot jordbruket, skulle bestå däri, att man här går med på att 5 miljoner skola uppföras på beredskapsstaten. Så enkel är icke frågan och så enkelt är dess bättre icke heller förståndet hos de människor ute i landet, som äro intresserade av dessa saker.

Jag kommer nu till slut, herr talman, med en vädjan till kammarens ledamöter att låta sak vara sak och icke göra skiljaktigheten mellan reservanterna och utskottsmajoriteten större än vad den i själva verket är: olika uppfattning om sättet och ordningen för statlig hjälp att få till stånd en bättre bebyggelse. Såväl reservanterna som utskottsmajoriteten förorda statligt bistånd, och oaktat vilketdera förslaget som än blir bifallet, så torde praktiskt samma anslag komma att utgå.

Herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Det är rätt intressant att höra, att den siste ärade talaren börjar reflektera över att sak bör vara sak och att man inte skall göra den vidlyftigare än den bör vara. Samtidigt var det intressant att höra, att herr Domö verkligen börjar reflektera över att man måste tänka igenom frågor, innan man motionerar och begär anslag. Det är inte alltid det har skett, då herr Domö varit med om att begära anslag, men det har man verkligen försökt göra beträffande ifrågavarande anslag.

Den hittills bedrivna förbättringsverksamheten på detta område har medfört, att det ineligger ett större antal i brist på medel ej behandlade anslagsansökningar hos därav berörda hushållningssällskap. Sällskapen torde under de gångna åren ha vunnit erfarenheter rörande verksamhetens administration, som böra bliva till gagn. Sedan kan man naturligtvis diskutera, huruvida man kanske bör tillsätta en teknisk kommitté.

Det finns ju många, som måhända tror, att man kastar ut en del pengar på dessa arbeten utan att den stora massan av folket får någon nytta därav, eftersom, som man tror, förslagen om fördelningen av bidragen göras upp vid skrivbordet. I de hushållningssällskaps områden, i vilka dessa anslag lämnats, har man med hjälp av konsulenter, byggmästare, försökt få fram vissa system, och då man prövat ansökningarna om bidrag, har man förfarit efter samma grunder som när liknande bidrag lämnats till andra ändamål av närbesläktat slag. Och, mina herrar, det räcker inte långt för dessa prövningar med 200,000 kronor eller 250,000 kronor utan, det är jag övertygad om, ifall vi skola få en bättre inblick i det hela, komma dessa 5 miljoner kronor att behövas till förberedelse för att vi skola vara färdiga att rycka in, när det behövs, även om bidraget begränsas till fastigheter av mindre storlek och vilkas innehavare behöva ett handtag. Nu ha vi hållit på i tre, fyra år med att fylla på av de mindre anslag, som äro beviljade för att göra denna undersökning.

Herr Domö yttrade, att det kunde komma att visa sig, när dessa arbeten skola sättas i gång, att det inte funnes några byggnadsarbetare kvar på landet, ty de hade gett sig av in till städerna. Ja, men då blir det inte fråga om beredskapsarbeten vid försämrad konjunktur, utan då blir det detsamma som om vi skulle använda pengarna under löpande budgetår, oavsett hur förhållandena utveckla sig. Men så är det icke skrivet i själva motiveringen till statsutskottets utlåtande och icke heller i chefens för finansdepartementet motivering i propositionen vid anmälan av finansplanen. Det är inte jag, som har konstruerat fram en principiell skillnad mellan reservanterna och utskottet, utan en sådan föreligger verkligen. Jag hoppas emellertid, att vi skola överbrygga denna skillnad och att första kammaren skall gå med på det anslag, som utskottet här har förordat.

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

Herr Domö: Herr talman! Jag måste i anledning av herr statsrådet Pehrson-Bramstorps insinuation, att jag icke i vanliga fall ser på och behandlar jordbruksfrågor på sakligt sätt, säga att jag inte trodde, att jag i riksdagens sista timma skulle bemötas av herr jordbruksministern med ett sådant uttalande. Jag skall ändå fortfarande försöka att hålla mig till sak och det skall inte lyckas honom att få mig in i en diskussion om annat än vad som hör till den föreliggande frågan.

Jag anser nämligen, herr talman, att just de olika förhållandena på landsbygden höra ihop med detta byggnadsanslag. Jag tillåter mig erinra herr statsrådet om att vi ha när det gäller försök, ett flerårigt sådant i fråga om arrendeegnahemmen, men jag är inte säker på om resultatet av detta försök kan läggas till grund i så särskilt hög grad för ett beviljande av ifrågavarande statsanslag, ty man har ju såvitt jag vet tänkt sig även billigare former för bebyggelse än dem som använts vid arrendeegnahemmen. Vad jag anser närmast behövs är förbättring av ekonomibyggnaderna å mindre jordbruksdelar. Vi ha hittills inte så mycken erfarenhet att bygga på, att den skulle kunna motivera ett omedelbart användande av en så stor summa penningar som 5 miljoner kronor. Herr jordbruksministern säger, att det här inte är fråga om att taga denna summa i bruk annat än om det blir en vikande konjunktur och eftersom arbetena inte skulle komma i gång, förrän det uppstått en depression, vore min anmärkning om att byggnadsarbetarna hade dragit sig in till samhällena och att det inte på landsbygden funnes tillräckligt med sådana arbetare för de föreslagna arbetenas utförande icke giltig. Jag kan inte tänka mig att anordningen att åstadkomma förbättrade ladugårdar o. d. på landsbygden skulle vidtagas enbart för att byggnadsarbetarna i städer och samhällen skulle få selsättning. Den behövliga byggnadsrationaliseringen å landsbygden bör ej bli allt för beroende av event. konjunkturförsämring för den allmänna byggnadsverksamheten. För byggande av jordbrukets ekonomibyggnader måste nog relativt billig arbetskraft anlitas; jordbruket har dess värre ej råd att betala exempelvis fackföreningsmässiga mättningspris.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Jag har avsiktligt undvikit att blanda mig in i denna polemik i debatten utan håller mig mera till sakfrågan och beklagar, att jag nödgas konstatera, att jag har en annan uppfattning än herr Domö. Men då det var en talare här, som yttrade, att svårigheterna att disponera detta anslag berodde på att det nu i dag är så svårt att få arbetsfolk, eftersom det är ont om byggnadsarbetare och andra arbetare, vill jag bara erinra om att denna beredskapsstat inte är avsedd att sättas i gång i dag och inte ens i nästa månad utan är avsedd att sättas i gång vid en inträdande större arbetslöshet. För en del småbrukare, som själva med hjälp av sina söner, som ha haft skogsarbete eller bortaarbete av olika natur, och som även kunna drabbas av en inträffande arbetslöshet, kan ett sådant anslag, genom att det kan ordnas småarbeten, förbättringsarbeten i hemorten och hembygden, vara till en ovärderlig nytta. När det gäller att bedöma anslaget storlek, förmenar jag, att i fall den situation, för vilken beredskapsstaten är uppgjord, skulle inträffa, anslaget icke torde vara för högt beräknat. Det kan också förutsättas, och det gör jag, när jag tillstyrker utskottets förslag, att Kungl. Maj:t, som ju skall anvisa medlen, naturligtvis inte gör detta i vidare mån än vad det föreliggande behovet i en given situation kräver.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Jag vill bara konstatera, att denna fråga inom jordbruksutskottet icke är genomtänkt. Man har aldrig diskuterat grunderna för hur anslaget skall användas, varken hur många procent av

Förskottsanslag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)
arbetskostnaderna, som skola betalas med bidraget, eller hur fattiga människor skola vara för att få bidrag eller ens om jordbrukarens eget arbete skall inräknas i kostnaderna. Jag vill konstatera, att det inte har nämnts ett ord om detta, vilket kanske utskottets övriga ledamöter kunna intyga.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Sederholm m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 6—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Förskotts-
anslag till
skogsvårds-
åtgärder å
enskildas
skogar.*

Punkten 13.

Under punkten 13 av nionde huvudtiteln i propositionen nr 275 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Skogsvård m. m.: Vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 1,000,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 323 av herr *Sten* och II: 467 av herr *Ericsson* i Sörsjön m. fl., vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 275 till vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder på enskildas skogar å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 måtte upptaga 3,500,000 kronor samt att jordbruksdepartementets slutsumma på driftbudgeten liksom denna måtte höjas i motsvarande grad.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionerna I: 323 och II: 467, till Skogsvård m. m.: Vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 1,000,000 kronor.

Herr *Sten*: Som motionär på denna punkt vill jag gärna betyga min tillfredsställelse med utskottets utlåtande. Motiveringen är ju som synes mycket välvillig, och vi få hoppas, att det belopp, som föreslås, skall visa sig räcka, fastän utskottet icke velat höja detsamma. Helst skola vi hoppas, att beloppet icke behöver användas. Jag står alltså nu i den situationen, att det mycket väl kan inträffa att tio fåglar i skogen kunna komma att visa sig vara mer värda än en fågel i handen, som man kanske inte heller får någonting utav.

Det rör sig på denna punkt i själva verket om en av våra ur skilda synpunkter allra största frågor. Intresset att trygga de svenska skogsindustriernas råvarubehov sammanfaller här med nödvändigheten av att stärka framför allt den norrländska bondefolkningens och skogsarbetarkårens utkomstmöjligheter, i första hand vid kriser men även på lång sikt. Här finns det också en mycket stor arbetstillgång att kunna tillgripa. Enligt officiella utredningar behövs det ungefär 60 miljoner dagsverken för att kunna sätta den svenska skogsmarken uti produktivt skick, och i beredskapsinventeringen ingå skogsvårdsarbeten med 25 miljoner dagsverken, som lämpligen kunna utföras under den närmaste tioårsperioden.

Förskottsanslag till skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar. (Forts.)

Jag läste senast i går ett uttalande av en framstående skogsman, som är både vetenskapsman och företagsledare, att ingen del utav våra svenska skogsmarker nu befinner sig i det skick som de åtgärder, vilka på fackmannahåll anses ofrånkomliga, i framtiden komma att försätta dem. Domänverket har enligt beredskapsinventeringen på detta område mycket stora möjligheter och mycket stora förpliktelser framför allt i övre Norrland. Jag vill gärna säga detta i anslutning till det behjärtade uttalande, som vi hörde häromdagen från en ärad talare på Norrbottenslänsbänken.

Beträffande bolagen få vi hoppas, att de ställa sig till efterrättelse den måning, som ställdes uti trontalet beträffande krisberedskapen, och bönderna böra givetvis göra vad de kunna. Men det är ju, som jag framhållit i motionen, så, att de ha haft många hål att stoppa den goda konjunktorens högre rotvärdesinkomster uti. Kvar står under alla omständigheter behovet av en stor statlig insats, nödvändig såväl med hänsyn till frågans storleksordning som med hänsyn till framtiden. Jag vill fästa uppmärksamheten på att denna motion har framsprungit ur samma synpunkter som de, som hävdades för tio år sedan i herrar Lindmans och J. B. Johanssons motion och uti herr Per Edvin Skölds motion i andra kammaren, som vann anslutning av ledande män från olika partier, bland annat bondeförbundets och det socialdemokratiska partiets dåvarande ordförande.

I första hand gäller det nu att på basis av den gjorda inventeringen verkställa en sortering av de föreliggande arbetsobjekten, så att man kan få fram en tillräcklig reserv, som vid behov kan snabbt mobiliseras. När nu Kungl. Maj:t ser av jordbruksutskottets utlåtande, att framtida åskanden kunna påräkna full förståelse från utskottets och ifrån riksdagens sida, är jag övertygad om att ingenting kommer att underlätas, när det gäller en sådan fortsatt inventering.

Jag har under sådana omständigheter icke något annat yrkande att framföra än om bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39 å kapitalbudgeten gjorda framställning om anslag till byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 99, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. statens
avdiknings-
anslag.

Punkten 2.

Under punkten 148 av nionde huvudtiteln i innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att 1) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1938/39 bevilja statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhoppa högst 1,200,000 kronor; 2) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 2,700,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

I) I: 188 av herr *Jonsson*, likalydande med II: 320 av herr *Sandberg* m. fl. vari hemstälts, att riksdagen måtte

1) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1938/39 bevilja statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhoppa högst 4,000,000 kronor;

2) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 3,500,000 kronor;

II) I: 194 av herr *Domö* m. fl., likalydande med II: 306 av herr *Bagge* m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte under punkten 148, nionde huvudtiteln, Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag

1) medgiva att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1938/39 bevilja statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhoppa högst 2,000,000 kronor, var-
av

a) 1,300,000 kronor till Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Väster-
norrlands län,

b) 700,000 kronor till landet i övrigt;

2) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 3,000,000 kronor;

III) II: 219 av herr *Gustafsson* i Lekåsa m. fl., vari hemstälts — såvitt nu var i fråga — att under nionde huvudtiteln föreslaget anslag till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag måtte nedsättas till 2,500,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 188 och II: 320, I: 194 och II: 306 ävensom II: 219 — såvitt densamma behandlats i detta sammanhang —

1) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1938/39 bevilja statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhoppa högst 1,200,000 kronor;

2) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 2,700,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Sederholm*, *Gabrielsson*, *Casenberg* och *Liedberg*, vilka yrkat bifall till motionerna I: 194 och II: 306.

Herr **Gabrielsson**: Herr talman! Vid denna punkt har avgivits en reservation, undertecknad av mig och herr *Sederholm* m. fl., vari hemställes om bifall till tvänne likalydande motioner, den ena, nr 194 i första kammaren av herr *Domö* m. fl., och den andra, nr 306 i andra kammaren av herr *Bagge* m. fl., där man hemställer, att riksdagen må medgiva, att Kungl. Maj:t må från statens avdikningsanslag bevilja statsbidrag å tillhoppa högst 2 miljoner kronor att utbetalas under budgetåret 1938/1939 för utdikning, varav 1,300,000 kronor till Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västerbottens län, samt 700,000 kronor till landet i övrigt. Det hemställes vidare, att till grund-

Ang. statens avdikningsanslag. (Forts.)

förbättringar måtte anvisas ett förslagsanslag av 3 miljoner kronor. Kungl. Maj:t har föreslagit en minskning av det förra beloppet till 1,200,000 kronor, att utbetalas under budgetåret 1938/1939, samt att ett belopp av 2,700,000 kronor skall såsom förslagsanslag tillföras fonden till grundförbättringar.

Nu vet jag inte, hur herr statsrådet tänkt sig kunna klara detta. I den under nionde huvudtiteln av Kungl. Maj:t gjorda framställningen har anförts vad lantbruksstyrelsen yttrat. Lantbruksstyrelsen, som är den myndighet, som närmast är ansvarig för dessa bidrags utlämnande, säger nämligen, att för »tillgodoseende under löpande budgetår av samtliga såväl föreliggande som under året motsedda ansökningar skulle sålunda erfordras en bidragstilldelning av $(5,180 + 1,220,000 + 3,800,000 =)$ 5,025,180 kronor eller i runt tal 5,000,000 kronor». Sedan säges det, att det behövs ett lika stort belopp att tillföras fonden. Det menas således, att det först skall kunna utbetalas 5 miljoner kronor under året och att det så skall tillföras fonden ett belopp av 5 miljoner kronor. Herr statsrådet säger emellertid: »Med hänsyn till att den tidigare förefintliga stora balansen av antalet oavgjorda ansökningar om bidrag från förevarande anslag under senare år i väsentlig grad reducerats samt i betraktande av nuvarande arbetstillgång inom jordbruket synes bidragstilldelningen för budgetåret 1938/1939 kunna hållas inom en betydligt snävare ram än som av lantbruksstyrelsen föreslagits», och därför förordar han då, att det upptages allenast 2,700,000 kronor att tillföras fonden och att under året får utbetalas 1,200,000 kronor i bidrag.

Nu är det sant, att balansen har minskat under senare år, men det finns ju fortfarande en balans, vilket ju lantbruksstyrelsen påpekat. Sedan har det gjorts en sammanställning, som visar att det under de föregående tio åren har utbetalats i medeltal ungefär 3 miljoner kronor årligen och tillförts fonden i medeltal ungefär 2,900,000 kronor. Hur man då skall klara sig, om man sätter ned detta belopp till 1,200,000 kronor, kan åtminstone inte jag förstå. Det är också därför som vi väckt vår motion, däri det hemställes att anslaget måtte höjas, och i det hänseendet kan man då åtminstone säga, att det varken är fråga om något nytt anslag eller någon ny princip utan om ett anslag som har utgått under en lång följd av år och varit till utomordentlig fördel och nytta för jordbrukarna icke minst uti Norrland.

Det har samtidigt i en motion, väckt av herr Jonsson i första kammaren, samt i en likalydande motion av herr Sandberg m. fl. i andra kammaren, hemställts, att man måtte bevilja statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhoppa högst 4 miljoner kronor, och så finns det dessutom en motion av herr Gustafsson i Lekåsa m. fl. i andra kammaren, vari hemställts om nedsättning av anslaget till 2,500,000 kronor. Nu kan herr statsrådet väl inte säga, att dessa motioner icke äro övertänkta, som herr statsrådet sade nyss, och att man bara har yxat till dem, utan det är så, att de äro byggda på bestämda uttalanden från olika myndigheter om att ett stort behov här gör sig gällande. Därför ha vi, som inom jordbruksutskottet ha avgivit reservation, ansett det vara nödvändigt att söka få anslaget höjt, och för den skull hemställer jag, herr talman, om bifall till den reservation, som avgivits under punkt 2 av herr Sederholm m. fl.

Herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Ja, det är klart, att man kan ha olika uppfattning i denna fråga. Den kan naturligtvis bedömas ur olika synpunkter.

Det är så att det anslag, som för ifrågavarande ändamål upptagits i den ordinarie budgeten, icke räcker till för att tillgodose förefintlig efterfrågan på bidrag. Man har därvidlag följt den princip, som man gick in för redan 1933/1934 att lämna statligt bidrag för att i halvstatlig regi bereda ledig

Ang. statens avdikningsanslag. (Forts.)

arbetskraft sysselsättning på samma gång som man under bättre konjunkturläge skulle, i den utsträckning det vore möjligt, kunna minska på dessa arbeten för att icke då konkurrera om arbetskraften. Nu har det emellertid från nästan alla vederbörande myndigheter kommit in anslagsäskanden till de olika departementen om mycket stora anslag för att fullfölja byggnadsverksamhet. Sådana bidragsäskanden ha också inkommit till jordbruksdepartementet. Då dessa emellertid icke blivit tillgodosedda, inträder följaktligen på detta område en minskning av byggnadsverksamheten, men regeringen har därvidlag handlat efter noggrant övervägande. Jag anser nämligen såsom självklart, att staten icke skall tävla om arbetskraft på den fria arbetsmarknaden, då det finns tillräckligt med arbetsmöjligheter inom den naturliga produktiva verksamheten. Detta är det ena skälet.

Det är måhända, å andra sidan, möjligt, att reservanterna kunna ha rätt, men skall man utföra dessa halvstatliga arbeten i större utsträckning, blir följden den, att man blir tvungen att tävla med den produktiva verksamheten om arbetskraft, och det är just för att undvika detta som denna beredskapsstat uppgjorts för att kunna anlitas, menar jag, för att tillgodose arbetsbehovet i landskap med mindre sysselsättningsmöjligheter, t. ex. Norrland, där man, som man säger, kan fortare än i andra delar av landet få viss kännning av en sjunkande konjunktur. Av denna anledning har man gått in för att ha en ordinarie budget att tillämpa under vanliga, normala förhållanden, och en extra budget, som man kan tillgripa dels om försämrade konjunkturförhållanden skulle inträffa och dels för att lämna bidrag i större utsträckning än annars skulle vara möjligt till sådana områden, inom vilka man icke behöver tävla med den produktiva verksamheten om arbetskraft. Det är möjligt, att regeringen härvidlag har bedömt förhållandena felaktigt — jag erkänner viligt, att man kan se detta spörsmål på olika sätt — men det är på grund av detta skäl som regeringen föreslagit, att bidragstilldelningen på denna punkt för budgetåret begränsades, då det samtidigt i beredskapsbudgeten föreslås ett belopp, som kan användas dels för att tillgodose kravet på beredande av arbetsmöjligheter vid inträffande försämrade konjunktur och dels för att helt enkelt i full utsträckning bifalla ansökningar om bidrag från förevarande anslag, då arbetstillgången är sådan, att man kan få dessa arbeten utförda.

Herr Eriksson, Carl: Herr talman! Som kammaren torde finna av utskottets utlåtande har utskottet med undantag för fyra reservanter varit enigt om att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i förevarande punkt. Jag skall inskränka mig till att med hänvisning till departementschefens uttalande, som ungefär sammanfaller med utskottets yttrande, yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 194 och II: 306; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 3—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr talmannen, som infunnit sig och återtagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade nu: Jag får för kammaren tillkännagiva, att jag en-

ligt kammarens uppdrag framfört kammarens lyckönskan i anledning av prinsessan Desirées födelse till Hans Maj:t Konungen, Deras Kungl. Högheter Kronprinsen och Kronprinsessan och Hertigparet av Västerbotten samt att dessa anmodat mig att för kammaren uttrycka deras tacksamhet härför.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 100, i anledning av väckta motioner om anslag till bidrag till inköp av konstgödsel i Norrland.

*Ang. bidrag
till inköp av
konstgödsel i
Norrland.*

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 195 av herr *Domö* m. fl. och II: 307 av herr *Bagge* m. fl., hade hemställts, att riksdagen under nionde huvudtiteln till en ny anslagspost: Bidrag till inköp av konstgödsel i de fyra nordligaste länen, måtte bevilja ett förslagsanslag av 700,000 kronor att disponeras enligt i motionerna angivna grunder.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 195 och II: 307

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet angivna riktlinjer utlämna fraktbidrag för transport av konstgödsel avsedd för jordbruket i de fyra nordligaste länen; samt

2) till Fraktbidrag för konstgödsel i de fyra nordligaste länen under nionde huvudtiteln för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 200,000 kronor.

Herr Sandström: Herr talman! Uti de i föreliggande ärende av högern väckta motionerna har yrkats, att riksdagen ville bevilja ett förslagsanslag å 700,000 kronor för lämnande av bidrag åt jordbrukarna i de fyra nordligaste länen vid inköp av konstgödsel.

Jordbruksutskottet har i sitt avgivna utlåtande förklarat sig dela motionärernas uppfattning därom, att en ökad användning av konstgödsel i de fyra nordligaste länen skulle stimulera framför allt odlingen av fodermedel och att staten med hänsyn härtill borde vidtaga åtgärder för främjande av konstgödselanvändningen i sagda län. Trots denna sin principiellt välvilliga inställning till motionernas syfte, har utskottet ändock, väl i huvudsak på grund av de betänkligheter som lantbruksstyrelsen i avgivet yttrande anfört, funnit sig icke kunna förorda bifall till motionerna utan i stället föreslagit riksdagen att bevilja ett mindre förslagsanslag, nämligen å 200,000 kronor, till fraktlindring för konstgödsel i de fyra nordligaste länen.

Med tillfredsställelse är att konstatera, hurusom utskottet icke godtagit lantbruksstyrelsens uttalande därom, att det skulle vara olämpligt att i form av subsidier stimulera till inköp av konstgödsel. En sådan uppfattning från lantbruksstyrelsens sida synes också stå i strid med det redan nu under flera år av statsmakterna tillämpade systemet vid åtgärder för att stödja den betryckta jordbruknäringen. Men då utskottet sålunda icke delat lantbruksstyrelsens mening i berörda principuttalande, synes det mig som om hinder icke bort föreligga för utskottet att tillstyrka den av motionärerna gjorda framställningen. Ej heller kan jag dela utskottets uppfattning om det orättvisa i att, enligt vad som hemställts uti motionerna, större bidrag skulle komma att utgå till jordbrukarna i Norrbottens län än i de övriga nordliga länen. Norrbottens jordbrukarbefolkning är nämligen på grund av de rådande faktiska förhållandena i större behov av bidrag vid inköp av konstgödsel än jordbrukarna i andra delar av landet. Detta kom också otvetydigt till uttryck vid riksdagsmännens norrlandsresa under förra sommaren, då den norrbott-

Ang. bidrag till inköp av konstgödsel i Norrland. (Forts.)
niska jordbrukarbefolkningen, som kom till tals med riksdagsmännen, kraftigt framhöll, att förbilligandet av konstgödsel vore något som i alldeles särskilt hög grad komme att stödja jordbruket i Norrbotten, som i många avseenden hade att kämpa med stora svårigheter.

Det torde också förtjäna att framhållas, att vissa allmänningsdelägare i Norrbottens län redan sedan något år tillbaka givit jordbrukare inom allmänningsområdet penningbidrag vid inköp av konstgödningsämnen. Denna anordning har blivit synnerligen högt uppskattad och har kraftigt bidragit till en ökad användning av konstgödsel. Det i förevarande motioner föreslagna systemet med lämnande av bidrag, som direkt skulle verka förbilligande vid inköp av konstgödsel, har sålunda redan prövats i praktiken och befunnits löfda till utmärkt goda resultat.

Vad som i utskottets utlåtande hemställts om beviljandet av ett förslagsanslag å 200,000 kronor till fraktbidrag för konstgödsel i de fyra nordligaste länen må visserligen från norrbottenshåll hälsas med uppriktig tacksamhet, men kan givetvis icke i någon avsevärd mån ersätta den stödåtgärd, som påyrkas uti de ifrågavarande högermotionerna.

Utskottets tyvärr enhälliga avstyrkande av det begärda bidraget vid norrlandsjordbrukarnas inköp av konstgödsel kommer också att uti de norrbottenska bygderna mottagas med en känsla av besvikelse.

Gentemot ett enigt utskott anser jag det emellertid utsiktslöst att yrka bifall till den i motionerna gjorda framställningen. Jag har alltså, herr talman, intet yrkande.

Herr Hagström: Herr talman! Jag är väl medveten om att det i frågans nuvarande läge ej tjänar så mycket till, men jag kan ändå ej undgå att uttrycka min förvåning och mitt beklagande över att utskottet ej kunnat komma till annat resultat än det föreliggande utlåtandet ger vid handen. Av alla de stödåtgärder, som föreslagits till hjälp åt Norrland och dess jordbruk, är enligt min åsikt förbilligandet av konstgödseln kanske den allra viktigaste. Att riksdagsmännen under förra sommarens riksdagsresa i Norrland fingo se så många svältfödda, brunröda hövallar som fallet var, berodde nog inte helt på okunnighet hos vederbörande jordbrukare, såsom det från vissa håll gjorts gällande. Det beror nog mera på det stränga klimatet, som bland annat omöjliggör skiftesbruk på samma sätt som i sydligare delar av landet. Svårigheten att i Norrland inlägga olika sådesslag i växtföljderna gör att hövallarna måste återkomma flera år i följd, många gånger bli 5 å 6 år gamla och ibland ännu äldre. Om sådana vallar skola kunna hållas i någorlunda tillfredsställande avkastning såväl beträffande kvalitet som kvantitet, så måste de årligen övergödas och då inte minst med de dyra kvävegödselmedlen. Även för att få kornet att hinna mogna under de korta somrarna är gödsling med superfosfat nödvändig. Men då konstgödselmedlen i Norrland till följd av de höga fraktkostnaderna ställa sig ganska dyra, ha jordbrukarna ofta ej medel att inköpa dem i erforderlig utsträckning.

Nu föreslår visserligen utskottet ett anslag på 200,000 kronor, och jag måste ju säga, att det är bättre med något än med ingenting, men nog måste jag ändå anse, att det belopp på 700,000, som yrkats i motionen, borde ha varit det minsta som skulle ha kommit i fråga. Jämväl med hänsyn till de stora statsinkomster som härröra från Norrlands skogar och malmfält borde detta högre belopp ha varit väl motiverat.

I hopp om att Norrlandsproblemen en annan gång skola vinna bättre förståelse vill jag dock i frågans nuvarande läge ej ställa annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Ang. bidrag till inköp av konstgödsel i Norrland. (Forts.)

Herr Gabrielsson: Jag skulle kanske icke ha begärt ordet, när det icke gjorts något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men jag vill dock förklara, att vi i detta fall gjort en överenskommelse, en s. k. kompromiss, och man får ju vara nöjd ibland, även om man fått litet. Men för min del kan jag säga, att vi i detta fall fått inte så litet, ty vi få ett förslagsanslag på 200,000 kronor, och därest detta belopp visar sig otillräckligt, få vi ju mera, då det upptagits som förslagsanslag. Det är alldeles givet, att om vi fått 700,000 kronor, som vi motionerat om, som direkt bidrag, skulle detta ha varit fördelaktigare, icke minst i Norrbotten, där det var föreslaget ett bidrag av 3 öre per kilogram, men det var ju inte tänkbart att få den motionen förordad i utskottet, och därför ha vi också nöjt oss med ett mindre belopp, vilket då i stället får utgå såsom fraktbidrag. Och jag vill säga till min vän herr Sandström, att detta bidrag kommer i alla fall att vara fördelaktigare i Norrbotten än i övriga län, därför att vi ha så långa avstånd, att man i Norrbotten kommer att få större nytta av fraktbidragen, än man får i de trakter som ligga närmare hamnarna. Bidragen utgå till frakten på järnväg från hamnarna upp till bygderna.

För min del får jag alltså säga, att vi få vara tacksamma för vad vi fått, och vi ha också i anledning av särskilda motioner nyss beslutit höja anslaget till ladugårdsförbättringar till 150,000 kronor. Detta ingick likaledes i den gjorda överenskommelsen. Jag ber således att få uttrycka min tacksamhet för detta och att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 101, i anledning av väckta motioner om anslag till byggande av enklare utfartsvägar för isolerade gårdar i Norrland.

*Anslag till
enklare ut-
fartsvägar i
Norrland.*

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 202 av herr *Domö* m. fl. och II: 314 av herr *Bagge* m. fl., hade hemställts, att riksdagen under nionde huvudtiteln måtte uppföra ett nytt reservationsanslag, förslagsvis benämnt anslag till byggande av enklare utfartsvägar för isolerade gårdar, uppgående till 250,000 kronor och avseende att i enlighet med vad i motiveringen sagts utgå till de fyra nordligaste länen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 202 och II: 314 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr *Gabrielsson*, som yrkat bifall till motionerna I: 202 och II: 314.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Här ha vi också en detalj i den s. k. serien av Norrlandsmotioner, där det hemställs att det skulle lämnas bidrag till byggande av vägar från s. k. isolerade gårdar, och det är ett problem, som man verkligen får lov att övertänka. Nu vill jag säga redan från början, att jag icke kommer att göra något yrkande om bifall till motionen, därför att det har sagts att det vore lämpligare, om man finge denna sak omhändertagen av kommunikationsdepartementet, och detta är kanske också riktigt. Emellertid är det så, att vi ha hundratals gårdar i Norrlands obygder, som under generationer fått betala vägskatt men icke ha möjlighet att få någon utfartsväg till sin gård på grund av att vi icke ha några anslag för vägar till enstaka gårdar. De

Anslag till enklare utfartsvägar i Norrland. (Forts.)

kunna icke få medel från det under senare åren tillkomna anslaget för nybyggesvägar, de kunna icke få bidrag till utfartsvägar, då det gäller endast en gård, och de kunna icke få något ur anslaget till ödebygdsvägar. Detta gör, att de fortfarande sitta isolerade på sina gårdar i skogsbygden utan möjlighet att komma i kontakt med den övriga befolkningen och få bära och släpa fram vad de skola ha under sommartiden.

Jag kan referera ett uttalande, som gjordes av länsstyrelsen i Västerbottens län till Kungl. Maj:t, där det sägs: »Såsom ett exempel på de oerhörda svårigheter, som befolkningen har att brottas med i kampen för tillvaron till följd av vägbristen, nämner länsstyrelsen, att den i vissa orter nu rådande höbristen tvingar befolkningen att bära hösäckar på ryggen över halvmilslånga obanade sträckor för att söka rädda djuren. När isen på sjöarna varken bär eller brister, återstår endast utvägen att gå till fots. Att på detta sätt hemforsla det hö till kor och hästar, som måste anskaffas, när höbrist uppstått, möter givetvis stora svårigheter. Förhållandena i denna trakt — det gäller Långvatensjön i Stensele socken — äro nu sådana, att ett forcerat vägbyggande synes ofrånkomligt, om ej svåra olyckor skola drabba den i trakten bosatta befolkningen.

På samma sätt, som det ter sig i de nu anförda fallen, förhåller det sig i många andra delar av länet. Länsstyrelsen har med det anförda velat ytterligare framhålla den trängande nödvändigheten av en avsevärd anslagsökning till Västerbottens län vid nu förestående medelsfördelning. Befolkningen i länets väglösa bygder kan icke längre vänta på de förbindelser, som äro undgängliga. Den befolkning, som befinner sig i det beklagensvärda läget att sakna varje möjlighet att forsla hem foder till djuren men som år efter år betalat en dryg vägskatt, synes också äga en viss rätt att begära att äntligen få den blygsamma hjälp av staten, som byggandet av mycket enkla vägar innebär.»

Detta är ju bara ett exempel, men jag har själv varit ute och sett hur det står till. När man t. ex. kommer för inspektion av egna hem, kan det finnas de som sitta ända bortåt en mil och icke kunna komma till gården på någon väg annat än vintertid, då man har vägar över sjöarna. Det är ett beklagensvärt tillstånd, vari dessa enstaka, isolerade gårdar befinna sig, som icke nu kunna få någon hjälp, och det är dem vi velat hjälpa, då vi i motionen föreslagit ett anslag för detta ändamål. Då jag för min del funnit, att ett sådant anslag icke bör upptagas på nionde huvudtiteln, har jag, herr talman, inget yrkande, men jag skulle vilja vädja till kommunikationsministern och även till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att taga en funderare, hur man skall göra med dessa människor, som icke ha någon möjlighet att få någon hjälp till vägbyggen.

Herr Lindhagen: Herr talman, det gäller de vetenskapligt, så kallade »gångstigsbygden». Jag skall be att få instämma med den föregående talaren.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 102, i anledning av väckta motioner om anslag till uppmuntrande av mindre jordbrukare och lägenhetsägare i de fyra nordligaste länen att anlägga hemträdgårdar.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I:199 av herr *Domö* m. fl. och II:311 av herr *Bagge* m. fl., hade hemställts, att riksdagen under nionde huvudtiteln såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet för att uppmuntra mindre jordbrukare och lä-

Om statsbidrag till anläggning av hemträdgårdar.

Om statsbidrag till anläggning av hemträdgårdar. (Forts.)

genhetsägare i de fyra nordligaste länen till anläggandet av hemträdgårdar måtte anvisa ett extra reservationsanslag å 100,000 kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I:199 och II:311 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Sederholm, Gabrielsson, Casenberg* och *Liedberg* ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, slutande med en hemställan, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I:199 och II:311 till bidrag utan återbetalningsskyldighet för att uppmuntra mindre jordbrukare och lägenhetsägare i de fyra nordligaste länen till anläggande av hemträdgårdar för budgetåret 1938/1939 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Herr Gabrielsson: Detta utlåtande behandlar den sista av den serie av motioner, som vi ha avlämnat, och eftersom den är avstyrkt av jordbruksutskottets majoritet, ha vi väl icke någon förhoppning om att få något anslag. Men jag vill säga, att motionen har rönt en mycket stor uppmärksamhet, och det har också sagts av jordbruksutskottet, att man vill främja dessa synnerligen behjärtansvärda ändamål. Då emellertid dessa ändamål — säger utskottet — redan torde vara tillgodosedda genom möjligheten att erhålla anslag ur jordbrukets prisregleringsfond, har utskottet icke velat förorda någon ytterligare åtgärd.

Nu är det ju så, att detta anslag ur prisregleringsfonden, som ju statsrådet begärt höjt med 100,000 kronor, vilket riksdagen redan beviljat, kan användas även för detta ändamål, men detta anslag skall ju användas till så många ändamål, att det hade varit utomordentligt fördelaktigt, om vi fått ett anslag på nionde huvudtiteln just för detta ändamål. Jag kan också upplysa om att i Västerbottens län, där vi ha en mycket energisk landshövding, har det bildats s. k. trädgårdssällskap i varenda kommun, och där kommer det att i mycket hög grad läggas an på odling av grönsaker. Man har till och med varit nog djärv att tro, att man skall kunna odla frukt. Visserligen har riksdagen varit nog välvillig att anslå belopp för fraktlindring för frukt till Norrland, men vi tro inte att det kommer att ha någon betydelse för allmänheten, och det är därför, man försökt ge sig in på möjligheten att odla frukt själv. Även detta har visat goda resultat, men framför allt har grönsaksodlingen givit utomordentliga resultat, och jag tror att de riksdagsmän, som voro med på riksdagsresan, skola medge, att man långt uppe i lappmarken, t. ex. vid arbetsstugan i Vilhelmina, fick se grönsaker som voro så utomordentligt förstklassiga, att man knappt kan få fram lika hög kvalitet i södra Sverige. Men det är ju så, att befolkningen i mycket stor utsträckning är fattig och att de därför icke anse sig ha råd att kosta på anläggning av hemträdgårdar. Det vore därför av utomordentligt stort värde, om de finge ett bidrag till detta behjärtansvärda ändamål.

Vi hade ju redan vid fjolårets riksdag samma fråga till behandling, och utskottet uttalade sig även då mycket välvilligt. Jag tror till och med, att det inte hade varit omöjligt att få majoritet för ett anslag då, men så hänvisades frågan till sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet, och det framhölls att man skulle tillgodose detta behov på annat sätt. Likaså har man gjort i år. Jordbruksutskottet har visserligen uttalat, att man kan få anslag för ändamålet, men då jag för min del anser, att saken är av den betydelse, att

Om statsbidrag till anläggning av hemträdgårdar. (Forts.)

den borde tagas upp under nionde huvudtiteln, hoppas jag att då detta icke blivit fallet i år, statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet skall komma underfund med vilken betydelse dessa hemträdgårdar ha för jordbrukarnas trevnad och taga under omprövning att till ett annat år föreslå ett belopp för ändamålet, särskilt nu då frågan om flykten från landsbygden är så aktuell och populär eller rättare impopulär.

Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven i ärendet.

Herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Jag ber att få betyga, att vid min resa i Norrbotten och Västerbotten konstaterade jag, att där fanns många mycket trevliga trädgårdsanläggningar, och det är inte tal om annat än att de höjde trevnaden omkring dessa fastigheter. Där fanns jordgubbssodlingar, hallonodlingar och litet av varje på ganska många ställen, så inte var man i avsaknad av trädgårdar.

Jag skall inte blanda mig i denna sak utan endast till dem som ha med saken att göra — hushållningssällskapen — framföra en synpunkt: försök att begära pengar till någonting som mera kommer jordbrukarna till del, så att inte de pengar som beviljas till de norrländska länen till stor del gå åt till resor, propaganda och skrivsaker.

Då dessa pengar beviljades, menade man ju, att de där uppe skulle bäst kunna avväga, vilket som skulle vara till bästa nyttan och hur det belopp som ställdes till förfogande bäst skulle tjäna sitt ändamål, och jag vill därför till herr Gabrielsson, i den mån herr Gabrielsson kan bidra därtill, då hushållningssällskapen skola komma in med sina petita, rikta den uppmaningen: försök att begära pengar på sådant sätt, att människorna på landsbygden kunna få nytta av dem och inte bara få höra talas om att de fått en del pengar!

Herr **Eriksson, Carl**: Herr talman! Jag tror mig kunna säga, att utskottets majoritet har visat lika stort intresse för trädgårdsodlingen i Norrland som reservanterna. Vad som skiljer reservanterna och utskottet, är bara det, att utskottet anser, att detta ändamål skall kunna tillgodoses genom det anslag, som riksdagen i år tidigare beviljat för stödjande av jordbruket i de nordliga länen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att försälja viss fast egendom; samt

nr 104, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevilningsutskottets betänkande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för svenskt aktiebolag att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till konjunkturinvesteringsfond jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. skattefrihet för avsättning till konjunkturinvesteringsfond.

I en den 20 maj 1938 dagtecknad, till bevilningsutskottet hänvisad proposition, nr 319, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående rätt för svenskt aktiebolag att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till konjunkturinvesteringsfond.

Till utskottets behandling hade överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

1) motionen nr 361 i första kammaren av herr *Roos* m. fl., däri hemställts, att riksdagen i samband med behandlingen av proposition nr 319 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande näringslivets medverkan till krisberedskapen på sådant sätt, att företagen genom lån eller skattelättnader uppmuntrades att under lågkonjunktur arbeta på lager eller igångsätta andra slag av arbeten;

2) de likalydande motionerna nr 362 i första kammaren av herrar *von Stockenström* och *Anton Pettersson* och nr 513 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Rosta m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den förevarande förordningen skulle utsträckas att avse jämväl ekonomiska föreningar; samt

3) motionen nr 363 i första kammaren av herrar *Nordenson* och *Ekströmer*, däri hemställts, att 3 § i författningsförslaget måtte erhålla den ändrade lydelse, som i motionen angivits.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 319 ävensom de likalydande motionerna I: 362 av herrar *von Stockenström* och *Anton Pettersson* samt II: 513 av herr *Pettersson* i Rosta m. fl., antaga i betänkandet infört förslag till förordning angående rätt för svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till konjunkturinvesteringsfond;

2) att motionerna I: 361 av herr *Roos* m. fl. och I: 363 av herrar *Nordenson* och *Ekströmer*, i den mån motionerna icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Roos: Herr talman! Jag och mina medmotionärer äro tacksamma för den förståelse, som visats motionen från utskottets sida. I den nu föreliggande propositionen uttalar finansministern, att värdet av en utökning i vissa avseenden av statens och kommunernas verksamhet under depressionstider väsentligt skulle ökas, om anpassningen understöddes av åtgärder, ägnade att öka industriens möjligheter att under en lågkonjunktur bereda sysselsättning åt sina anställda genom att då verkställa i och för sig önskyrda byggnadsarbeten, tillverka och anskaffa behövliga maskiner och andra inventarier samt, i viss utsträckning, fabricera varor för användning när konjunkturen åter förbättrades. — Enligt min och mina medmotionärers åsikt är upprätthållandet av sysselsättningsgraden inom näringslivet det väsentliga och primära, medan utökningen av de allmänna beredskapsarbetena bör betraktas som en kompletterande åtgärd. Om det vore möjligt — visserligen är det i och för sig mye-

Ang. skattefrihet för avsättning till konjunkturinvesteringsfond. (Forts.)
ket osannolikt — att sysselsättningsgraden inom näringslivet även under en vikande konjunktur kunde normalt upprätthållas, skulle ej någon utökning behöva ske av de allmänna beredskapsarbetena.

I anslutning till den tanke, som ligger till grund för finansministerns förslag till konjunkturinvesteringsfond, hava vi ansett oss böra uppställa det spörsmålet, om och i vad mån näringslivet i vidare utsträckning kan medverka till utjämning av konjunkturen. De förslag, som vi i motionen framlagt, äro varken uttömmande eller normerande. Motionens syfte kan sammanfattas däri, att vi motionärer anse, att mycket kan ernås, såframt i detta avseende ett intimt samarbete kommer till stånd mellan staten och det privata näringslivet. Svårigheter av mångfaldig art komma att uppstå, men vi tro att dessa kunna övervinnas, om representanter för olika näringsgrenar kunde få sitt intresse väckt för ifrågavarande spörsmål. I likhet med utskottet anser jag, att den organisation, som skulle handlägga frågor av detta slag, skulle bliva en näringslivets egen organisation. För framgången av denna organisations arbete är det dock nödvändigt, att statens intresse och stöd för densammas verksamhet från början är att påräkna.

Jag vill begagna detta tillfälle att framhålla det synnerligen anmärkningsvärda däri, att man synes i denna som i åtskilliga andra frågor, som angå näringslivet, sätta likhetstecken mellan näringsidkarna å ena sidan samt aktiebolag och ekonomiska föreningar å andra sidan. Utan tillgång till statistiskt material vågar jag hävda den åsikten, att ännu så länge en stor del av näringslivets verksamhet drives under andra former än aktiebolags- eller föreningsform. Detta är åtminstone till mycket stor del fallet med detaljhandeln, hantverket och den mindre industrien.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr Nordenson: Herr talman! Vid behandlingen av detta ärende framhölls i utskottet det betänkliga i att ett ärende av så stor omfattning och av så svårbedömlig art som detta kommit på riksdagens bord så sent. Det uttalades t. o. m. önskemålet, att utskottet inte skulle ta upp frågan till behandling. Jag måste för min del också beklaga att så blivit fallet, och jag tror att det varit lyckligare om avgörandet fått anstå. Förhållandet är att det är mycket svårt att bedöma verkningarna av det förslag, som föreligger. Man har ansett, framför allt med hänsyn till att vid denna riksdag bolagen beviljats rätt till fria avskrivningar, att man borde avvakta verkningarna av denna reform.

Anledningen till att jag för min del till sist kunnat biträda utskottets förslag är att jag anser, att förslaget möjligen kommer att få så små verkningar, att dessa verkningar i varje fall inte kunna anses bli skadliga. Emellertid fanns det en bestämmelse i lagtexten om rätt för regeringen att bedöma konjunkturläget vid olika förhållanden för olika industrier och sålunda utsöndra varje särskilt fall. På den punkten har jag tillåtit mig att i motion hemställa om en ändring. Detta mitt yrkande har visserligen inte bifallits av utskottet, men det har gjorts ett sådant uttalande i utskottets motivering, att man nu kan hoppas att någon diskriminering av företagen, vilken jag ansett vara mycket olycklig, inte i annat än rena undantagsfall skall kunna förekomma.

Under sådana omständigheter har jag herr talman intet särskilt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 74, i anledning av väckt motion angående vidgad pensionsrätt för arbetare i statens tjänst;

nr 75, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning rörande viss ändring i särskilda bestämmelser angående tillämpning av avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk; samt

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med avsked åt viss i statens tjänst anställd sjuksköterskepersonal.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet för år 1938 ävensom i ämnet väckta motioner. *Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938.*

I en den 4 januari 1938 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 38, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet för år 1938.

I förevarande förordningsförslag var 3 § så lydande:

Särskild skatt å förmögenhet enligt denna förordning skall utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger 50,000 kronor men icke 150,000 kronor: en promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 50,000 kronor;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

150,000 men icke	300,000 kr.:	200 kr. för	150,000 kr. och 2 % av återstoden;
300,000 » »	500,000 » :	400 » »	300,000 » » 3 % » » ;
500,000 » »	1,000,000 » :	1,000 » »	500,000 » » 4 % » » ;
1,000,000 kr.	:	3,000 » »	1,000,000 » » 5 % » » .

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en den 20 maj 1938 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 322, föreslagit riksdagen att under i propositionen nr 321 angiven förutsättning antaga vid propositionen nr 322 fogat, ändrat förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet för år 1938.

Det vid propositionen nr 322 fogade författningsförslaget var av samma lydelse som det med propositionen nr 38 överlämnade med det undantag att 3 § i det nya förslaget lydde sålunda:

Särskild skatt å förmögenhet enligt denna förordning skall utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger 50,000 kronor men icke 150,000 kronor: två promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 50,000 kronor;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

150,000 men icke	300,000 kr.:	200 kr. för	150,000 kr. och 4 % av återstoden;
300,000 » »	500,000 » :	800 » »	300,000 » » 6 % » » ;
500,000 » »	1,000,000 » :	2,000 » »	500,000 » » 8 % » » ;
1,000,000 kr.	:	6,000 » »	1,000,000 » » 10 % » » .

Till utskottets behandling hade överlämnats en i anledning av propositionen nr 38 inom andra kammaren av herr *Brädefors* m. fl. väckt motion, nr 185, i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 38 till förordning om särskild skatt å förmögenhet för år 1938 med viss i motionen angiven ändrad lydelse av 1 § samt med följande ändrade lydelse av 3 §:

Särskild skatt å förmögenhet enligt denna förordning skall utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger 30,000 kronor men icke

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

50,000 kronor: en promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 30,000 kronor;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

50,000 men icke	100,000 kr.:	20 kr. för	50,000 kr. och 2 '‰' av återstoden,
100,000 » »	200,000 » :	120 » »	100,000 » » 3 '‰' » »
200,000 » »	300,000 » :	420 » »	200,000 » » 4 '‰' » »
300,000 » »	400,000 » :	820 » »	300,000 » » 5 '‰' » »
400,000 » »	500,000 » :	1,320 » »	400,000 » » 6 '‰' » »
500,000 » »	700,000 » :	1,920 » »	500,000 » » 8 '‰' » »
700,000 » »	1,000,000 » :	3,520 » »	700,000 » » 10 '‰' » »
1,000,000 kr.		: 6,520 » »	1,000,000 » » 12 '‰' » »

Till utskottet hade jämväl överlämnats en i anledning av propositionen nr 322 inom första kammaren väckt motion, nr 364, av herr *von Horn* m. fl., vari hemställts, att riksdagen, i händelse av bifall till proposition nr 322, i skrivelse till Kungl. Maj:ts måtte anhålla, att inbetalning av den särskilda förmögenhetsskatten måtte kunna uppdelas å tre år, eller ock, därest detta yrkande icke bifölles, denna inbetalning måtte kunna uppdelas på flera betalningsterminer under budgetåret 1938/1939.

Till behandling i samband med förevarande propositioner hade utskottet även upptagit en i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 307, angående försvarsberedskapens omedelbara stärkande, i första kammaren av herr *Lindhagen* väckt motion, nr 359, i vilken hemställts, att riksdagen, därest Kungl. Maj:ts proposition nr 307 bifölles, måtte överväga, om kostnaden för den i propositionen föreslagna ytterligare upprustningen ej borde uttagas i någon form av värnsskatt, som i propositionen antytts ock vara en utväg.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt,

1) att motionen I: 359, angående värnsskatt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att riksdagen måtte, i anledning av propositionerna nr 38 och 322 samt motionen II: 185, under i propositionen nr 321 angiven förutsättning antaga det vid propositionen nr 38 fogade förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet för år 1938 med den ändrade lydelse av 3 §, som framginge av det vid propositionen nr 322 fogade, i denna del omarbetade förslaget till sådan förordning; samt

3) att motionen I: 364 måtte, i den mån den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet förut anför, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Anderson* i Norrköping, friherre *Lagerfelt*, samt herrar *Velander*, *Eilif Sylwan* och *Hagberg* i Malmö, vilka ansett, att utskottet bort med i reservationen anförd motivering hemställa,

1) = utskottet;

2) att riksdagen måtte, i anledning av propositionerna nr 38 och 322 samt motionen II: 185, under i propositionen nr 321 angiven förutsättning antaga det vid propositionen nr 38 fogade förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet för år 1938 med den ändring, att 3 § erhöles följande lydelse:

Särskild skatt å förmögenhet enligt denna förordning skall utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger 50,000 kronor men icke 150,000 kronor: 1.5 promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 50,000 kronor;

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

150,000	men icke	300,000	kr.:	150	kr. för	150,000	kr. och	3	% av återstoden
300,000	»	»		600	»	»	»	4.5	% »
500,000	»	»		1,500	»	»	»	6	% »
1,000,000	kr.			4,500	»	»	»	7.5	% »

3) = utskottet;

2) av herr *Elof Andersson* och herr *Johanson* i Huskvarna, vilka på åberopade grunder hemställt,

1) = utskottet;

2) att riksdagen måtte, i anledning av propositionerna nr 38 och 322 samt motionen II:185, under i propositionen nr 321 angiven förutsättning antaga det vid propositionen nr 38 fogade förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet för år 1938 med den ändring, att 3 § erhöles följande lydelse:

Särskild skatt å förmögenhet enligt denna förordning skall utgöra:

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger 50,000 kronor men icke 150,000 kronor: 1.5 promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 50,000 kronor;

när den beskattningsbara förmögenheten överstiger

150,000	men icke	300,000	kr.:	150	kr. för	150,000	kr. och	3	% av återstoden;
300,000	»	»		600	»	»	»	4.5	% »
500,000	»	»		1,500	»	»	»	6	% »
1,000,000	kr.			4,500	»	»	»	7.5	% »

3) = utskottet.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! När hans excellens herr statsministern den 16 mars meddelade kammaren, att regeringen som en följd av den ökade osäkerheten i det internationella läget hade för avsikt att hos årets riksdag hemställa, att ett avsevärt belopp anvisades till försvarsberedskapens omedelbara stärkande, möttes detta meddelande av stor tillfredsställelse. I parti-ledarnas anföranden instämde då ett stort antal av kammarens ledamöter. Denna tilldragelse står kvar i mitt och säkert i allas minne, och åtminstone för mig blev det en verklig högtidsstund, som jag sent kommer att glömma.

Excellensen Hansson angav vid detta tillfälle ej beloppets storlek. Det ryktades om att det skulle utgöra 50 miljoner kronor. Sedermera visade det sig att 70 miljoner vore erforderliga, då cheferna för vårt försvar gjort sina beräkningar. Detta belopp, 70 miljoner kronor, beviljade riksdagen för ett par dagar sedan, utan debatt åtminstone i denna kammare. Alltså rådde fortfarande fullständig enighet. Det visade sig emellertid att inte mer än 51 miljoner kronor behövde uttagas skattevägen, då det redan fanns 19 miljoner kronor disponibla för ändamålet.

För egen del skulle jag gärna ha sett, att enigheten hade kunnat fortsätta även då dessa medel skulle anvisas. Allvarliga försök gjordes också för att uppnå sådan enighet. Tyvärr har detta ej lyckats. Hade det lyckats, skulle detta ärende i dag ha kunnat behandlas lika enigt och lika hastigt som då för ett par dagar sedan de 70 miljonerna av riksdagen beviljades. Men det gällde ju nu att skaffa medel till detta anslag, som utlovats, och det är nu en gång så att enighet då är svårare att uppnå, än när det gäller att ge ett löfte. Bevillningsutskottets ledamöter fingo således gå till verket i den känslan, att ingen enighet i fortsättningen skulle kunna upprätthållas — jag har redan nämnt att allvarliga försök blivit gjorda, men dessa hade strandat.

Utskottet blev splittrat på tre linjer, såsom framgår av det föreliggande utskottsutlåtandet. Orsaken till splittringen var att åtskilliga av ledamöterna

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

i utskottet ansågo den föreslagna ökningen av skatterna alltför stor — det var högerns ledamöter samt jag och min medreservant. I den ordinarie inkomst- och förmögenhetsskatten har herr finansministern föreslagit en höjning med 10 enheter. Vi för vår del ansågo att detta förslag var för kraftigt och menade, att man borde nöja sig med en höjning av 5 enheter. Den särskilda förmögenhetsskatten ville herr statsrådet fördubbla. Samtliga reservanter, som även i denna fråga voro överens, ansågo att man borde nöja sig med en ökning av 50 procent.

Vi försökte att hävda denna vår uppfattning så kraftigt vi förmådde, ehuru väl vi på förhand visste, att något resultat av våra bemödanden inte kunde förväntas. Skälet till att vi inte kunde gå med på herr finansministerns förslag i detta avseende var att vi, även om vi inte precis behöva räkna med någon depression under den närmaste tiden, dock i varje fall måste räkna med sviktande konjunkturer. De sakkunniga, som vi haft att rådgöra med i bevillningsutskottet, ha varit av den uppfattningen, och litet var ha vi nog också en känsla av att vi måste stå inför fallande konjunkturer. Dessutom ansågo vi oss böra ta hänsyn till att åtskilliga förmögenheter, och ingalunda så få, i själva verket ge en obetydlig inkomst. Detta gäller kanske i främsta rummet jordbruket, och i detta fall blir det godsägarna som komma i fråga. Den form av kommunal beskattning, som vi ha för fastigheterna, där taxeringsvärdet som bekant ligger till grund, må vara hur nödvändig som helst — jag anser den för min del vara orättvis. Denna beskattningsform få vi emellertid dras med och för våra fastigheter, det må gälla jordbruk eller andra fastigheter, betala kommunalskatt inte endast för vår inkomst, utan även för en inkomst, som vi i själva verket inte ha. Och det är, som jag sade, icke få av de stora jordbrukarna, som ha synnerligen obetydlig nettoinkomst av sina fastigheter. Våra gods, större gårdar och andra fastigheter stå alltså inför nödvändigheten att även om de haft liten eller ingen inkomst av fastigheterna ändå betala en dryg kommunalskatt, och därtill kommer denna särskilda förmögenhetsskatt, som på vissa fastigheter kan bli ganska betungande. Vi ha därför, som jag redan nämnt, ansett att man borde begränsa höjningen av denna skatt till 50 procent, redan det en i och för sig ganska avsevärd ökning.

Mot bolagsskatten ha inte några mera betydande invändningar framförts — efter vad vi ha oss bekant ha inte bolagen själva, åtminstone inte i någon större utsträckning, gjort någon erinran mot denna skatt, som enligt finansministerns förslag skulle inbringa 21 miljoner kronor.

När det sedan har gällt att anvisa täckning för de 15 miljoner kronor, med vilka alltså samtliga reservanter velat nedpruta den kungl. propositionen, ha vi emellertid gått på två olika vägar. Jag och min medreservant ha föreslagit en ökning av omsättningsskatten på spirituosa med 40 öre per liter. Jag vill för min del inte fördölja, att jag helst velat stanna vid en ökning av 30 öre per liter, ett yrkande som jag även framställde i bevillningsutskottet. Denna ökning skulle ha inbringat ungefär 10 miljoner kronor. Emellertid hade då inte täckning kunnat åstadkommas, ty det hade fattats så mycket som 5 miljoner. Mina meningsfränder önskade dock, att full täckning i möjligaste mån borde anvisas, och därför blev det nödvändigt att föreslå en ökning av sprit-skatten med 40 öre per liter. Ändock uppstår det en brist på 2 miljoner kronor, som vi för vår del anse att herr finansministern får försöka taga av andra medel. Motionären i denna fråga, herr Bergman, har nog en annan uppfattning än jag i vad det gäller spritpriserna, och herr Bergman kommer säkerligen i ett senare anförande i denna debatt att ge skäl för sin uppfattning.

Även om min reservation inte för närvarande har någon praktisk betydelse — jag väntar givetvis inte att den skall bifallas av kammaren — har jag likväl

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

med densamma velat anvisa en väg, som herr finansministern kunnat beträda för vinnande av lättnader för skattebetalarna. Och jag vågar påstå, att om herr finansministern hade försökt komma fram på samma väg, men föreslagit en något mindre höjning av omsättningsskatten än vad jag och min medreservant nu måst föreslå, skulle man ha kunnat vinna enighet inom utskottet på den vägen. De funnos bland högerreservanterna, som förklarade sig kunna gå med på någon höjning av denna konsumtionsskatt.

Fullständig enighet har således inte kunnat uppnås på denna punkt, och jag beklagar detta, men har ingenting kunnat göra åt saken. Med full vetenskap om förslagets öde i frågans nuvarande läge, anser jag mig likväl, herr talman, böra yrka bifall till min reservation.

I detta anförande instämde herr *Larsson, Johan*.

Herr Sylwan, Eilif: Herr talman! I likhet med den föregående ärade talaren vill jag börja med att framhålla, att det även bland oss högerreservanter förefunnits ett livligt intresse att medverka till och söka åvägabringa en enhetlig lösning av denna fråga. Vi ha därvid alla letts av samma önskan, nämligen att ytterligare utsträcka enstämmigheten i de beslut, som tidigare fattats i försvarsfrågan att gälla även beviljandet av de för försvarets stärkande erforderliga extra anslagen. Då förutsättningarna härför inte varit för handen, återstår nu endast att livligt beklaga, att en dylik uppslutning kring en samlande linje icke kommit till stånd.

Vad därefter angår det av departementschefen framlagda finansieringsprogrammet ha vi i väsentliga delar kunnat giva detsamma vår anslutning. I likhet med departementschefen ha vi biträtt den uppfattningen, att de extra försvarsanslagen böra omedelbart täckas och inte till någon del överskjutas på följande år. Vi ha också tagit fasta på att de nya skatter, som kunna vara erforderliga, ha uttagits under sådana former, att deras engångsnatur blivit starkt understruken. Vi ha också som en utgångspunkt för en lösning i princip kunnat ansluta oss till det av finansministern gjorda uttalandet, att »alla ansträngningar borde göras för att inom ramen av nästa budgetårs verkliga inkomster bereda rum för hela den extraordinära försvarsutgiften, för så vitt detta kan ske utan ett alltför hårt tryck på den enskilde skattebetalaren och utan ogynnsamma verkningar på det ekonomiska livet».

Men däremot har det ej varit oss möjligt att följa departementschefen, när han velat tillämpa denna princip på så sätt, att hela den verkliga inkomst, som behövs för täckande av dessa utgifter, alltså 51 miljoner kronor, skola uttagas skattevägen. Med vårt nuvarande höga skattetryck, hade det efter vår mening även bort sökas andra vägar, som i möjligaste mån skonat skattebetalarna och som gjort det möjligt att undvika sådana skatteformer som exempelvis den särskilda förmögenhetsskatten, vilken utan tvivel på många håll drabbar mycket hårt och, såsom den föregående ärade talaren anförde, inte minst går ut över vissa jordbruk och jordbrukare.

Av de undersökningar härutinnan, vi varit i tillfälle att verkställa, ha vi också trott oss finna, att möjligheter att komma fram på andra vägar icke saknas. Om man närmare studerar budgetförslaget för nästa år, skall man finna, att detsamma rymmer transaktioner, vilka innebära en konsolidering och förstärkning av statens finansiella ställning. På utgiftssidan förekomma sålunda vissa utgiftsposter, vilka enligt tidigare riksdagsbeslut äro avsedda att fördelas på flera år, men som enligt förslaget till hela sitt belopp påföras nästa års budget; här sker alltså en viss konsolidering på det sätt, att kommande budgeters utgiftssida avlastas genom att nästa års budget belastas. Såsom i reser-

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

vationen påpekas, finns det i detta sammanhang särskilt två poster som påkalla beaktande. Den ena gäller ett belopp på 6.47 miljoner kronor, utgörande extra avskrivning på engångskostnader för försvarsväsendets byggnader, vilka enligt 1936 års beslut skulle fördelas på ett flertal år. Den andra rör ett i de extra försvarsanslagen ingående belopp på 7.6 miljoner kronor vilket kan ifrågasättas vara av samma natur och sålunda även det betyda en konsolidering.

Vid sidan härav förekommer emellertid även å budgetförslagets inkomst-sida ett flertal poster, som inrymma dolda reserver dels genom direkta eller indirekta fonderingar dels genom nedräkning av inkomsttitlar under de belopp, varmed de sannolikt komma att inflyta. Dessa konsolideringar äro av ganska betydande omfattning. Först och främst kan här pekas på att inkomsterna från malmbanan till ett belopp av 7.7 miljoner blivit reserverade och inte medtagits i budgeten. På samma sätt förekommer å domänverkets lagerregleringskonto en fondering av mycket betydande belopp. I samband härmed förtjänar erinras om att departementschefen i annan ordning gjort ett uttalande, som låter förmoda, att han umgås med avsikt att ett kommande år taga fram dessa sistnämnda poster för att därmed reglera ett då eventuellt förefintligt utgiftsbehov. Med skäl lär därför kunna ifrågasättas, om inte denna transaktion med samma rätt kan göras redan nu.

Som jag antydde, återfinnas vidare i budgetförslaget vissa nedräkningar i enstaka inkomsttitlar under de uppskattningar, som verkställts av vederbörande verkstyrelser och av dessa ansetts berättigade. På detta sätt ha inkomsterna från Tobaksmonopolet nedräknats med en miljon kronor, och å malt-skatten med en miljon kronor. Och slutligen synas även inkomsterna från Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag ha beräknats mycket försiktigt.

Emellertid stå icke samtliga här angivna belopp i lika mån till förfogande för en reglering i syfte att öka inkomsterna resp. minska utgifterna och därmed reducera skattebehovet. På grund av riksdagens redan fattade beslut lär sålunda numera den tanken få uppgivas att genom vidhållande av äldre beslut avlasta budgetens utgiftssida. Den utvägen är alltså stängd. Däremot kvarstår alltså möjligheten att för sådant ändamål disponera de å inkomstsidan förefintliga konsolideringsposterna. Med hänsyn till de ganska avsevärda belopp varmed man här kan räkna bör denna möjlighet efter vår mening också begagnas. Från dessa utgångspunkter ha vi också funnit, att det utan att på något sätt eftersätta kravet på en sund budgetbalansering mycket väl låter sig göra att här taga fram ett belopp på 15 miljoner kronor, att användas för skattebehovets nedbringande.

Vad slutligen den frågan beträffar, hur detta belopp lämpligen skall disponeras, ha vi funnit mest angeläget att i första hand nedsätta de skatter, varigenom det stora flertalet skattebetalare beredes en lättnad. Ur denna synpunkt ha vi ansett, att en höjning av utdebiteringsprocenten bör ske med endast 5 enheter, eller från 170 till 175. För detta ändamål åtgår hälften av det angivna beloppet på 15 miljoner. Den andra hälften åter bör enligt vårt förslag användas för att nedsätta den särskilda förmögenhetsskatten till hälften mot vad Kungl. Maj:t föreslagit. Denna skatt skulle sålunda behöva höjas icke med 100, utan endast med 50 procent, varigenom intäkten å denna skattetitel kommer att minskas med ett belopp å just 7.5 miljoner kronor.

Herr talman! Med denna motivering ber jag få yrka bifall till den av herr Anderson i Norrköping m. fl. angivna reservationen.

Herr Bärge, Johan: Herr talman! Den inställning man har till de spørsmål, som äro bragta på tal genom de föregående ärade talarna i denna debatt, och för övrigt till frågan i dess helhet, bottnar ju närmast i hur man har benägen-

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

het att se på finansieringsfrågorna med tanke på vad som kan komma i framtiden. Jag tror det är obestriddligt att man inte kunnat, om vi nu levat under mycket pressande förhållanden, få en budget att gå någorlunda anständigt ihop på det sätt, som högerreservanterna föreslå. Vad beträffar folkpartiets talesmans reservation ligger den ju på ett annat plan. Där är det inte fråga om att skjuta någon väsentligare del av de nya kostnaderna på framtiden, utan att täcka den största delen av beloppet genom att uttaga en särskild konsumtionsskatt.

Vad högerståndpunkten beträffar är det väl obestriddligen på det sättet, att man kommit att stå i valet mellan att nu på en gång söka täckning för de utgifter, som måste ligga till grund för de beslutade åtgärderna, eller också att skjuta det på framtiden. Så enkel är frågan, och om denna kan man givetvis ha olika meningar. Bevillningsutskottets majoritet har i det avsedet delat finansministerns uppfattning att det under de goda, att icke säga mycket goda, ekonomiska förhållanden, som nu råda i vårt land, skulle vara oklokt att skjuta på framtiden vad som kan klaras för året. Vore man för övrigt övertygad om att samma goda ekonomiska konjunkturer skulle fortsätta någon längre tid, är jag alldeles övertygad om att en sådan finansieringsplan som den föreliggande för de 70 eller enkanterligen de 51 miljonerna aldrig hade framlagts. Det är såvitt jag förstår endast omtanken om framtiden som ligger till grund för Kungl. Maj:ts förslag. Om denna framtid kan ingen spå, men alla befara att de goda ekonomiska förhållanden, som nu råda, inte kunna bli långvariga — tyvärr. Under den gångna kristiden fingo statsmakterna begagna sig av många utvägar för att klara statsekonomin. Stora lån tillgrepos, och det var under mycken sorg och veckan som den vägen beträddes. Jag tror också att man hade skäl till detta. Nu kom lyckan att stå vårt gamla Sverige bi. Lyckliga omständigheter, ett konjunkturuppsving, som var det mest önskvärda man kan tänka sig, tillsammans med kloka statsåtgärder gjorde att dessa lån kunde återbetalas långt innan man hade förutsatt att detta skulle vara möjligt. Det är för mycket att lita på att något sådant skall kunna inträffa även nästa gång, och därför äro väl alla omsorger, som nedläggas på tryggade statsfinanser, mycket goda och vällovliga omsorger. Även om man skulle kunna få en budget att gå ihop på det sätt, som här av högerreservanterna föreslagits, är det knappast att rekommendera med tanke på de behov man kan få för framtiden att leta reda på allehanda reserver, uppenbara och dolda.

Jag menar också att det inte kunde vara otänkbart — långt ifrån otänkbart förresten — att täcka en avsevärd del av den budgetlucka, som här finns, på sätt som herr Elof Andersson förordat. Jag tilltror mig att kunna spå, att det kanske inte dröjer så länge, med den omfattning statsutgifterna få genom våra beslut år efter år, förrän man blir ställd inför frågan att tillgripa även ökade spritskattemedel och andra indirekta beskattningsutvägar. Det kan se litet underligt ut att jag utifrån de synpunkter, som jag lägger på rusdryckshanteringen och spritförbrukningen, inte velat ansluta mig till denna tanke. Jag har dock för mig, och detta kan jag ju få anföra såsom ett skäl för mig själv, som jag dock tror delas av flera av utskottets ledamöter, att man även, när det gäller rusdryckslagstiftningen samt beskattningen och därmed fördyringen av spritdryckerna, skall förfara på det sätt, som är det klokaste. Det är dock rätt känsliga ting man sysslar med. Och jag skulle för min del tro, att om man överhuvud uppskattar värdet av att de, som erlägga spritskatterna, också förstå och erkänna det berättigade i att dessa varor fördyras, så kommer man närmast detta syfte genom att använda denna skatteskrub i första hand när det gäller att tillgodose sociala ändamål. Detta kan ju tyckas vara

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

ett alldeles ovidkommande ting, men många års sysslande med rusdryckslagstiftningen och vad därmed sammanhänger har stärkt mig i den uppfattningen, att det inte är betydelselöst att man vinner en mera allmän förståelse för fördyringsåtgärderna även när det är fråga om spritbeskattningen. Jag har den känslan att vida skikt av dem, som betala rusdrycksskatterna, ha svårare att förstå det berättigade i fördyringen, om man tar ut en spritskatt för att slippa höja förmögenhetsskatten och kanske också slippa höja inkomst- och förmögenhetsskatten så mycket som annars skulle vara nödvändigt.

Detta må nu kallas ett opportunitetsskäl eller inte, men jag har den uppfattningen att åtskillig realitet ligger under detta. Dessutom är det ju här fråga om en engångsskatt och det skulle kanske ha verkat mycket sökt, om man begagnat sig av spritskatteåtgärder här, när det gäller att åstadkomma ett engångsbelopp. Vid höjning av spritskatten måste man givetvis förutsätta, att skatten skulle blivit bestående. Det ligger ingenting ont i det, men själva anledningen till höjd spritbeskattning tycker jag inte är väl vald på sätt man tänkt.

Det har, herr talman, varit skälet för mitt ståndpunktstagande, och jag skulle tro, att en väsentlig del av dem, som bilda utskottsmajoriteten, ha ungefärligen samma uppfattning. Nu skall jag inte tynga dagens protokoll med något längre anförande. Jag hoppas att herr Bergman, som kommer efter mig och säkerligen har många visa sanningsord att säga inte minst åt mig, skall närmare utveckla erforderliga synpunkter, men jag tänker mig också, att han kommer att hålla mig räkning för att jag slutade och inte i onödan gav mig in i omfattande nykterhetspolitiska reflexioner i förevarande sammanhang.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I herr Johan Bärge's yttrande instämde herr *Larsson, Viktor* och herr *Andersson, Anders*.

Herr Bergman: Den föregående ärade talaren karakteriserade den reservation, som är avgiven av herr Elof Andersson och herr Johanson i Huskvarna, såsom en folkpartiaktion. Det är ju riktigt, att den är det, så till vida som folkpartiet ställt sig, såvitt jag känner, enhälligt bakom den, men jag ber samtidigt få erinra om att denna reservation närmast föranletts av en motion, som väckts i denna fråga av riksdagens nykterhetsgrupp, vilken omfattar inte blott folkpartister utan även ledamöter av andra partier. Jag ber särskilt att få nämna, att andrakammarmotionen är underskriven även av tvenne bondeförbundare. Gruppmotioner underskrivas av styrelsemedlemmarna för gruppen i de olika kamrarna. I denna kammare är det för ögonblicket jag och herr Larsson i Örbyhus, som tillhöra gruppens styrelse, och därför äro vi motionens undertecknare i denna kammare. Det förhåller sig dock inte så att bondeförbundet ej är delaktigt i motionen, och i andra kammaren finns det, som sagt, medlemmar av bondeförbundet, som undertecknat den i sin egenkap av styrelsemedlemmar i gruppen. Vidare vill jag nämna, att även åtskilliga högermän godkänt de synpunkter, som denna motion utgår ifrån. Det har betygats vid många tillfällen, och jag vill konstatera, att denna tanke på en höjning av spirituosabeskattningen är så pass allmänt omfattad för närvarande av hela den svenska nykterhetsrörelsen, att man inte alls kan säga, att det är något visst politiskt parti, som ensidigt driver saken.

Den svenska nykterhetsrörelsen har ju som bekant sin centrala representation i Sveriges nykterhetsvänners landsförbund som omfattar alla de stora nykterhetsorganisationerna och dessutom de stora religiösa samfunden, som i

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

detta avseende samverka. Från styrelsen för denna stora organisation, som representerar praktiskt taget hela den svenska nykterhetsrörelsen, ha vi i dessa dagar mottagit en skrivelse som ger uttryck för tillfredsställelse över att denna motion väckts i riksdagen. Den är ett uttryck för samma tanke, som många gånger under senare år kommit till synes vid de stora landsmötena där representanter för alla de olika nykterhetsorganisationerna samlas — den tanke, som där uttalats, går just ut på, att man bör genomföra höjd beskattning på spirituosa. Naturligtvis ser nykterhetsrörelsen beskattningen av spirituosa framför allt ur synpunkten av att konsumtionen skall minskas, det säger sig självt. Jag ber här att få understryka den praktiskt taget fullständiga enighet, varmed saken där omfattas. Det har dock icke lyckats att under senare år få riksdagen med på en sådan lyxbeskattning trots det att en växande rörelse alltmera samlat sig om detta krav. Det är att beklaga, och jag hoppas, att det måtte snart bli ändring i detta avseende.

När man i England står inför en ungefär liknande situation som den, som vi här möta — ehuru naturligtvis där i ofantligt mycket större skala, då Englands försvarskrafter kräva extraordinär förstärkning — så har man där till och med tillgripit en sådan utväg som att beskatta te. Denna dryck är ju synnerligen oskyldig och anses vara en nödvändighetsvara för de flesta engelsmän. Man frågar kanske, varför man inte tagit till spriten som skatteobjekt men det beror på, att den i England redan sedan många år är kolossalt högt beskattad, i vissa fall ännu högre än i Danmark. Vi veta, hur ofantligt högt den beskattades i Danmark för några år sedan: skatten höjdes till det tolvdubbla mot förut. Det är inte bara spritdryckerna i egentlig mening som beskattas hårt i England, utan även ölet är oerhört starkt beskattat. På denna väg, beskattningsvägen, kunde man därför knappast komma längre i England, därför tillgrep man te som skatteobjekt. Vi ha inte på långt när den starka spritbeskattning som man har i England och Danmark. Hos oss finns det alla skäl att utnyttja spirituosabeskattningens möjligheter. En spirituosabeskattning drabbar ju en konsumtion, som har lyxkaraktär, och i detta fall en konsumtion, som inte bara har det kännetecknet, inte bara är överflödigt utan också är onyttigt och direkt skadligt för folket. En sådan beskattning är socialt oantastlig, ja socialt nyttig. Man kan inte säga att därigenom vissa samhällsklasser belastas orättvist, ty beskattning å spirituosa behöver ingen underkasta sig utan att han själv vill det. Spritskattens höjning är alltså socialt tillräddig. Detta har också insetts i andra länder, och det är ett växande antal, som inser det också i vårt land. I England har den starka beskattningen av spirituosa och öl genomförts under livlig medverkan av arbetarpartiet och detsamma är även förhållandet i Danmark. På alla ställen, där man infört liknande beskattningsformer, finner man, att denna ökade beskattning inte betraktas som någon attack mot en arbetaropinion, som skulle vara med något fog indignerad. Här är det fråga om skattebördor, som ingen behöver påtaga sig. En sådan beskattning är också folkuppfostrande. Var och en måste ju erkänna, att det vore bra, om konsumtionen sjönke.

Nu kanske man säger — och det har sagts åtskilliga gånger i kammaren vid föregående tillfällen — om konsumtionen sjunker, så få vi inga ökade inkomster. Och det är ju sådana, man denna gång behöver. Jag skall visa, att resonemanget är falskt och att föregående exempel visa att inkomsterna stiga trots att konsumtionen sjunker. Vi ha gjort sådana erfarenheter förr här i Sverige. Från och med den 1 juli 1929 höjdes procentskatten för omsättningsskatten från 50 till 55 procent på detaljhandelns inköpspris. Den 1 februari 1932 infördes en särskild grundavgift för omsättningsskatten med 60 öre per liter. Från och med den 1 juli 1932 höjdes grundavgiften till 1 krona per liter och procentsatsen till 60 procent på inköpspriset. Den 1 februari 1933 slutli-

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)
 gen, höjdes grundavgiften till 1 krona 60 öre per liter. Brännvinskonsumtionen i Sverige beräknad efter liter å 50 % har utgjort per invånare:

1931 4.9 liter.
 1932 4.5 liter, och
 1933 3.9 liter.

Trots denna sänkning av konsumtionen blev det i alla fall tack vare den höjda skatten en behållen inkomst å omsättnings- och utskänkningsskatten enligt följande siffror:

Budgetår	Belopp kronor
1929/30	c:a 40,100,000
1930/31	» 40,560,000
1931/32	» 44,850,000
1932/33	» 67,490,000
1933/34	» 78,500,000

Konsumtionen har under den senaste högkonjunkturen nu börjat stiga om igen. Denna höjning av konsumtionen är sådan, att vi närmast kunna vara generade här i Sverige vid jämförelse med grannländerna:

Konsumtionsland	Konsumtion i liter pr individ
Sverige	5.6
Norge	2.32
Finland	2.41
Danmark	1.9

Och dock har Danmark som bekant förut haft mångdubbelt större konsumtion, men på grund av den höga beskattningen har numera konsumtionen sjunkit till nämnda låga siffra, och det oaktat ha statsinkomsterna stigit.

Jag skall inte utveckla denna sak med större vidlyftighet; jag ber endast ännu en gång få konstatera, att här inte föreligger någon separat aktion från vare sig några få enskilda medlemmar av riksdagen eller från något enstaka parti, utan detta initiativ kommer från en ofantligt stor mängd medborgare i hela vårt land och från hela Sveriges samlade nykterhetsrörelse, vilket bl. a. framgår av den skrivelse, som jag omnämnde från styrelsen från Sveriges nykterhetsvänners landsförbund, som uttalat sin glädje över, att föreliggande motion väckts vid detta tillfälle.

Den reservation, som här avgivits av herr Elof Andersson och herr Johanson i Huskvarna, går visserligen inte så långt som motionen. Jag skulle nu helst ha velat yrka bifall till motionen, men jag förstår, att ett sådant yrkande inte har några utsikter. Det är i alla fall ett gott stycke man kommer på vägen, om man accepterar det förslag, som nämnda reservation innebär.

Jag ber därför att få yrka bifall till herrar Anderssons i Fältenborg och Johansons i Huskvarna reservation.

Herr Öman: I anslutning till de synpunkter, som framförts av herr Eilif Sylwan, vill jag till denna fråga knyta några ytterligare reflexioner.

Frågan om finansieringen av de extra försvarsutgifterna kan icke ses som en fråga för sig. Den måste ses i sitt samband både med det rådande skattetrycket och med den allmänna statsfinansiella utvecklingen.

Vad det rådande skattetrycket angår skall jag inte fördjupa mig i spekulationer därom. Det kan vara nog att påpeka, att i samma andedrag som vi stå

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

beredda att av näringslivet utkräva en högst betydande ökning av skattebördan, ha vi nyss genomfört en semesterreform, vilken, som alla veta, måste komma att medföra mycket betydande bördor för näringslivet. Denna dubbeleffekt får man inte förbise. Emellertid skall jag inte djupare gå in därpå utan vill i stället uppehålla mig vid den statsfinansiella utvecklingen.

Finansministern bedömer i propositionen läget så, att den beskattning, som erfordras, har en ren engångskaraktär. Han säger: »Då det gäller att avgöra sättet för uttagning av dessa bidrag, synes engångskaraktären tala för att sådana skatteformer undvikas, som rimligen måste tänkas bli bestående.»

Jag tror att det finns anledning att sätta ett litet frågetecken i marginalen inför denna uppfattning. Det har för övrigt bevillningsutskottets ärade vice ordförande gjort i sitt anförande inför kammaren, då han starkt tryckte på att alla befara, att den nuvarande konjunkturen inte kan bli långvarig. Det kommer kanske snart sämre tider, och då försättas vi i ett brydsamt statsfinansiellt läge. Då frågar man sig: hade man verkligen räknat med en rent tillfällig situation, där man har att taga ut skatter av engångskaraktär? För att besvara den frågan kanske det är nyttigt att påminna om den karaktistik av vårt statsfinansiella läge, som finansministern lämnade i inkomstberäkningen till årets statsverksproposition. Han gjorde i denna inkomstberäkning en återblick på utvecklingen under de gångna sex eller sju åren, och han fastslog, att sedan man räknat bort en del formella ökningar, hade riksstaten sedan 1931/32 reellt ökats med 259 miljoner kronor. Redan detta måste ju anses raskt marscherat, särskilt om vi jämföra det med förhållandena under 1920-talet, då vi liksom under 1930-talet gingo från en lågkonjunktur efter kriget fram till en högkonjunktur, för vid pass 10 år sedan. Den gången hade ökningen av statsutgifterna tillnärmelsevis inte samma omfattning som den fått under innevarande årionde. Finansministern vill inge oss föreställningen, att utgiftsökningen skulle ha varit resultatet av en politik, för vilken han i intet avseende kan ställas till ansvar. Utgiftsökningarna hade i största utsträckning kommit till genom enhälliga beslut.

Då jag ser, att herr finansministern är i kammaren närvarande, vill jag till hans synpunkter i propositionen foga den lilla reflexionen, att en person, vilken haft förmånen att under 6 år å rad få sitta som statsråd och chef för finansdepartementet, gärna inte kan ha varit helt utan inflytande på statsfinansernas utveckling under de åren. Det är ju dock vad beträffar våra statsfinanser så, att det avgörande initiativet ligger hos Kungl. Maj:t. Jag tror inte, att en blygsamhet, som tager sig det uttrycket, att en finansminister med majoritet bakom sig i riksdagen ej skulle ha något ansvar för den statsfinansiella utvecklingen, är fullt motiverad, även om den kanske kunde förefalla klädsam!

Jag vill emellertid mot bakgrunden av den utveckling vi redan sett säga, att ingen kan undgå det bestämda intrycket, att vi under den nuvarande Kungl. Maj:t också för den närmaste framtiden ha att räkna med betydande utgiftsökningar, som i ena eller andra formen måste täckas.

Belägg för saken läses i bil. D till inkomstberäkningen i årets statsverksproposition, där regeringen lämnar en redogörelse för den automatiska förändring av statsutgifterna, som är att vänta under budgetåret 1939/40 och 1940/41. Där konstateras, att summan av utgiftsökningen — utom för försvarsdepartementet, som i detta fall i fortsättningen kommit att intaga en annan undantagsställning, än finansministern i januari hade anledning att förutsätta — rent automatiskt redan nästa år uppgår till 18.6 miljoner och året därpå till 33.6 miljoner kronor. Och då är ändå att märka att i denna P. M. betecknas siffrorna som minimisiffror. Det erinras till sist, »att utom de utgiftsförändrin-

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

gar, som automatiskt följa av gällande bestämmelser eller eljest föranledas av tidigare träffade anordningar, såsom regel är att räkna med en viss, för varje budgetår fortgående stegring av statsutgifterna», en reflexion, som tvivelsutan är riktig.

Till allt detta kommer den kostnad för luftvärnsmateriel, som vi i enlighet med regeringens hemställan iklätt oss, men det beloppet kommer först under budgetåren 1939/40 och 1940/41 och då med kanske vardera gången ett 10-tal miljoner kronor. Summan av allt detta blir att vi, även om det kan sägas, att de beslutade försvarsanslagen i år haft en extra ordinarie karaktär, icke befinna oss i någon särskild nödställd belägenhet. Vi befinna oss icke nu i någon undantagsställning, som vi kunna räkna på att för framtiden bli befriade från. Alldeles visst är att vi nästa år och året därpå och kanske ännu mer i fortsättningen få räkna med att medel måste anskaffas av samma storleksordning som i år. Om man har att räkna med detta, måste man gripas av de starkaste betänkligheter inför det sätt att finansiera försvarsutgifterna, som finansministern och med honom bevillningsutskottet föreslagit. Det kan inte hjälpas, att det måste vara en mycket allvarlig sak att öka exempelvis storleken av en sådan skatt som den särskilda förmögenhetsskatten, en skatteform mot vilken tidigare av tekniska och andra skäl grundade anmärkningar framkommit, att, säger jag, öka den särskilda skatten på förmögenhet i ett slag med 100 %. Det förefaller mig som om vi genom ett sådant beslut skulle skapa ett för framtiden farligt prejudikat. Det kan inte hjälpas att åtgärden måste karakteriseras såsom varande av rent konfiskatorisk natur. Det är en kapitalkonfiskation, ingenting annat.

Jag vill naturligtvis inte bestrida, att man i ett för riket kritiskt läge får räkna med extra anordningar och åtgärder, och var och en får vara beredd att bidra till kostnaden för sådana åtgärder. Men när inte nödvändigtvis åtgärder av just den natur erfordras, som finansministern här föreslagit, ser jag heller inte, varför vi »nödvändigtvis» skulle behöva gå just den vägen. Reserverna, såväl höger- som folkpartireservanterna, ha anvisat utvägar, på vilka man kan lösa den föreliggande finansieringsfrågan och ändå i mindre grad än här sker betunga skattebetalarna.

Gent emot den anmärkning, som framställdes av bevillningsutskottets ärade vice ordförande, att skillnaden mellan denna utskottsmajoritet och högern skulle vara den, att vi sköte undan ansvaret på framtiden och inte för ögonblicket ville betala, utan räknade med att betala ett kommande år, vill jag säga vad herr Eilif Sylwan i sitt anförande redan framhållit, nämligen att högern är lika mycket som utskottet på det klara med att försvarsanslagen böra omedelbart täckas. Det utsäges uttryckligen i högerreservationen, men vad som också säges i den reservationen och som vi ha den starkaste anledning att uppmärksamma, är att just i årets budget vissa avskrivningar av icke ordinarie natur föreslagits. Där ha ju exempelvis upptagits vissa belopp på 6.47 miljoner kronor utgörande extra avskrivning på engångskostnaden för försvarsväsendets byggnader enligt 1936 års försvarsordning. Ett bifall till det förslaget innebär att nästkommande budgetårs stat belastas med ett belopp, som enligt finansieringsplanen för 1936 års försvarsordning skulle falla på senare år. I det stycket faller högerreservationen endast tillbaka på den finansieringsplan, som av riksdagen beslutats i enlighet med 1936 års försvarsordning.

Det är också notoriskt, så som herr Eilif Sylwan framhållit, att i nuvarande budget inrymmas åtskilliga dolda reserver, vilka i år kunna tagas i anspråk, utan att det kan påstås, att därigenom skulle på oskäligt sätt några bördor ha kastats över på framtiden. Gör man detta i enlighet med den av högerreservan-

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

terna avgivna reservationen, får man möjlighet att dels minska skärpningen av den särskilda förmögenhetsskatten från 100 till 50 % och dels begränsa höjningen av den ordinarie inkomstskatten från 170 till 175 i stället för 180. Om det skulle anses, att situationen *är* så allvarlig att vi icke ha några möjligheter undanhända oss den lättnad i fortsättningen på budgeten, som ett bibehållande av de dolda reserverna innebär, så har jag för min del ingenting emot att rösta för en höjning av spritskatten redan nu. Jag har nämligen i motsats till finansministern den meningen, att det inte är, som jag redan utvecklat, en budgetsak med engångskaraktär, utan något som vi få räkna med även i fortsättningen. Men då jag inte blivit övertygad om att det är nödvändigt att bibehålla de dolda reserver i budgeten som finansministern tillskapat, yrkar jag i första hand bifall till den av herr Anderson i Norrköping m. fl. avgivna reservationen.

Herr Ohlin: Herr talman! Med hänsyn till att riksdagen lider mot sitt slut skall jag begränsa mig till endast *en* fråga, ehuru det eljest kunde varit anledning att ingå på åtskilliga olika aspekter. Innan jag kommer till den sak, vi skola behandla, vill jag emellertid skjuta in, att den ståndpunkt, som högerreservanterna i utskottet intaga, förefaller mig lida av någon oklarhet rörande principerna för den statliga finanspolitiken. Det är ju det väsentliga i denna nya finanspolitik, som riksdagen i fjol godkände, att man skall under goda tider ha överskott i budgeten, så att man med en oförändrad skattebelastning kan klara även de dåliga åren, då ju statsinkomsterna flyta mindre rikligt, medan utgifterna äro större. Detta krav på överskott måste givetvis fasthållas även i nuvarande konjunkturläge, eftersom statsfinanserna ännu så länge ha högkonjunktur, även om det allmänna konjunkturläget är något vacklande.

Under sådana omständigheter förefaller det, som om detta krav på överskott i budgeten skulle leda till den slutsatsen, att man visserligen med överskottet kan få lov att finansiera en rent extraordinarie och tillfällig utgift, men att det icke kan vara berättigat att för sådana ändamål och när utgifterna icke äro större, än vad här är fallet, taga i anspråk uppsamlade reserver. Detta senare, att ta av uppsamlade reserver, är en transaktion, som till sin ekonomiska innebörd är alldeles densamma som att man anvisar lånemedel. Jag finner alltså med hänsyn till statsfinansernas sundhet på lång sikt, att det icke kan vara lämpligt med ett sådant tillvägagångssätt, att man nu skulle utnyttja vare sig dolda eller synliga förut uppsamlade reserver. Jag ber då att få särskilt hänvisa till den omständigheten, att dessa reserver visserligen i någon mån uppkommit genom oväntade överskott, men att vi under lågkonjunktoren hade oväntade *underskott*. Det kan icke påvisas, att dessa oväntade reserver äro större än tidigare, oväntade underskott. Om vi taga hela den gångna konjunkturperioden fr. o. m. 1930/31 och till och med budgetåret 1937/38, ha vi icke haft något överskott i statsfinanserna, och det finns då icke några sådana disponibla medel, som högerreservanterna tala om. Vad som inträffat är endast, att statens finanser, statens finansiella ställning, har med avseende på dess förmögenhet bragts till ungefär samma läge som förut.

Men, herr talman, den synpunkt, jag egentligen skulle vilja framföra, gäller regeringens vägran att i viss utsträckning använda en höjning av spritskatten. Både utskottet och finansministern hänvisa till att det är ju en engångsutgift och att det därför inte kan vara lämpligt att tillgripa skatter, som kunna tänkas bli bestående. Till detta skulle jag vilja göra den observationen, att finansministern tydligen själv inte känner sig alldeles övertygad om att hela utgiften, 70 miljoner kronor, utgör en engångsutgift. Hade finansministern gjort

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

det, så kan man väl ha anledning antaga, att han skulle ha tagit under övervägande, om den inte kunde fördelats till exempel på två år. Om finansministern gått in för att den skulle finansieras under ett enda år, så har jag åtminstone fattat det så, att ett sådant tillvägagångssätt delvis motiverades med att man måste känna någon ovisshet, huruvida inte även under kommande budgetår vissa nya försvarsutgifter eller andra nya opåräknade utgifter bli nödvändiga. Om detta är förhållandet, förefaller det vara mycket logiskt och praktiskt att man i viss utsträckning för finansieringen av nu förevarande utgifter använder en inkomstkälla, som, om man vill, kan bli bestående ett följande år och då bidra till täckningen av de framtida, nu i detalj icke förutsedda utgifterna.

Det har för mig antytts, att finansministern möjligen har en annan tankegång, ehuru detta inte synes riktigt framkomma av hans uttalande, nämligen den, att en höjning av spritbeskattningen bör endast ske någon gång längre fram, då man behöver anskaffa pengar för andra ändamål, då det kan vara svårare att få igenom en skattehöjning. Därför skulle det vara lämpligare att taga till andra skatter denna gång. Skulle det emellertid vara så, att finansministern har rätt i sin förmodan, att vi nu ha att göra med en ren engångsutgift och skulle man nu höja spritskatten, då får man nästa år pengar disponibla för dessa framtida utgifter, som finansministern möjligen har i tankarna. Förutseendet av sådana utgifter kan således inte på något sätt användas som skäl mot att man, som många vilja, denna gång beslutar höja spritskatten.

Låt oss emellertid antaga, att denna förmodan rörande finansministerns tankegång inte är grundad — han har inte framlagt sina motiv — låt oss, säger jag, antaga att hans ståndpunkt är den, att nu ifrågavarande försvarsutgifter äro helt och hållet en engångsutgift, och att det inte är fråga om några mer eller mindre vagt planerade nya utgifter, ja, då skulle det kunna inträffa om spritbeskattningen höjes, att man i en kommande budget har för mycket pengar disponibla. Då skulle jag till finansministern vilja rikta den frågan: vore det verkligen så allvarligt, om herr statsrådet i likhet med vad som skett vid ett föregående tillfälle, men då utan framgång, nödgades föreslå riksdagen en skattesänkning?

Jag ber att få yrka bifall till herr Elof Anderssons m. fl.:s reservation.

Herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag skall försöka att inte taga kammarens tid alltför mycket i anspråk, men det är vissa saker, som behöva sägas och som inte kommit fram i den kungl. propositionen.

Såsom av de två sista talarnas anföranden framgår, står striden här i viss mån på två fronter, nämligen å ena sidan mellan dem, som mena, att man skall täcka hela denna kostnad på en gång med löpande inkomster utan att ta i anspråk reserver av olika slag, och å andra sidan dem, som anse, att man skall ta sådana reserver i anspråk. Det är här egentligen inte tal om att låna, utan snarare att man skall plocka fram de reserver, som inte behöva formellt tagas upp såsom underskott. Men även bland dem, som mena, att man skall klara det hela på en gång, finns en viss skillnad i uppfattningen i fråga om sättet för finansieringen.

Jag skall först säga några ord om den stora frågan, huruvida det är skäl att försöka täcka alltsamman på en gång. Jag hade tyvärr inte tillfälle att höra den förste talaren för högerreservationen, men om jag förmodar, att herr Öman gav uttryck åt ungefär samma synpunkter, förefaller det nästan, som om det inom denna meningsriktning föreläge en — jag vill inte säga *oklarhet*, som herr Ohlin gjorde — utan snarare *motsättning*, som är svår att reda ut. Herr Öman tecknade inte bara det ögonblickliga läget med de mycket höga skatterna utan även fortsättningen ytterligt mörkt. Han talade om att han räknade med fort-

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

sätta försvarsutgifter av samma höjd som nu, vilket jag får bekänna, att jag fortfarande strävar emot att tänka mig. Det förefaller, som om han menade, att vi redan till nästa år skulle få bevilja ett sådant här opåräknat engångsanslag på kanske 70 miljoner kronor för extra försvarsutgifter. Om man överhuvud taget bara går på den linjen, förefaller det mig, som om hela grunden vore fullständigt undanriven för alla tankar på att begagna tillfälliga utgifter för att komma undan konsekvenserna av en sådan utgiftspolitik. Det är just utgångspunkten för den kungl. propositionen icke att vi ha så mörka föreställningar om framtiden, men att vi äro tillräckligt beredda på att utgifterna, särskilt för det militära försvaret, komma att stiga, så att det inte i detta ögonblick kan vara riktigt att säga: vi balansera budgeten formellt, men vi göra det inte med hjälp av verkligt löpande inkomster utan genom att ta i anspråk vissa reserver.

Jag skall bara för att taga ett enda litet exempel, som belyser motsättningarna i herr Ömans resonemang, erinra om, att även herr Öman här antydde, att om vi toge i anspråk de 7.6 miljoner i utgifter, som ursprungligen avsetts att komma någon gång år 1941 och som vi nu ta nästa år i stället för 1941, så skulle detta bara vara att falla tillbaka på 1936 års finansieringsplan. Följden av ett sådant beslut, sade herr Öman, skulle bara bli, att vi fingo igen dessa 7.6 miljoner i form av en minskning år 1941, och det kunde ju inte vara så farligt. Detta påstående strider emellertid mot den målning av framtidsutsikterna, som herr Öman gav i början av sitt anförande, och det strider också mot verkligheten.

Det är i detta sammanhang skäl att erinra om vissa fakta, som kammarens ledamöter säkerligen känna till men som man kanske inte alltid har present.

Vi genomförde 1936 en försvarsreform, som skulle komma att kosta, som herrarna minnas att man då uppgav, 148 miljoner kronor. Men det var i verkligheten inte bara 148 miljoner kronor, utan till detta belopp måste läggas vissa tilläggsanslag, så att den verkliga kostnaden skulle bli 156—160 miljoner kronor. Dessutom sade man år 1936: under de närmaste följande åren komma vi antagligen att få stora inkomster. Det är under sådana förhållanden bättre att samla vissa materielanslag till exempel på tre år och under denna tid täcka dem med inte mindre än 50 miljoner kronor i stället för att slå ut det hela på tio år. På det sättet får man nämligen efter tre års förlopp en lättnad i budgeten med inte mindre än 17 miljoner kronor. Vi få visserligen en försvarsbudget på mellan 170 och 175 miljoner under de första åren eller från 1936 till 1938, men från och med 1939 få vi en sänkning, som kan vara bra att ha, om det blir sämre tider.

Nu stå vi alltså vid 1938 och kunna litet överblicka, hur 1939 års försvarsbudget kommer att se ut. Alldeles bortsett från de farhågor för nya engångsutgifter, som herr Öman här uttalade, tror jag, att man kan säga, att i stället för de 156—160 miljonerna kommer nästa års försvarsbudget att stiga till in emot 200 miljoner, därför att de 17 miljonerna äro ju redan nu till stor del tagna i bruk, och därtill kommer ökade kostnader för flottan. Vi ha planer på en nybyggnad för flottan, som även om vi inte taga det så kallade A-förslaget utan något annat av de förslag, som föreligga, dock i alla händelser kommer att medföra ofantligt mycket större utgifter för flottan, än vad som beräknades i samband med beslutet om den nya försvarsordningen. När därtill komma alla de övriga stigande utgifterna, torde nästa års försvarsbudget bli 40 miljoner kronor högre än som beräknats år 1936, alldeles bortsett från extraordinära utgifter.

Inför sådana utsikter ligger det naturligtvis mycket mera sunt förnuft i talet om att vi egentligen borde höja skatterna permanent för att ta konsekven-

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

serna av vad som här föreslås. Så till vida ger jag herr Ohlin alldeles rätt att detta vore den naturliga konsekvensen, då han sade, att här är det visserligen fråga om en engångsutgift, men det blir andra utgifter, som komma att stiga så mycket mer. Det är den ena bakgrunden, mot vilken man måste se denna fråga.

Den andra är farhågorna för en ny kris. Att i en situation, då vi ha voterat en krisberedskapsbudget, som tills vidare skall finansieras med förskott, vilket betyder att vi skola låna pengar, som skola täckas längre fram, säga, att vi kunna göra oss av med våra reserver, även om de inte äro av större storleksordning än 15 miljoner kronor, förefaller mig icke vara en naturlig väg att gå. Det borde väl snarare ligga nära till hands att säga, att vi skola hålla inne allt, som kan hjälpa oss att amortera denna skuldsättning. Ha vi fått in mera pengar i budgetregleringsfonden än beräknat, är detta bara lyckligt, ty då komma vi ju så mycket senare ner till noll eller minus.

Därtill kommer att dessa extra inkomster, som högern räknar med och som väl herr Öman syftade på, äro av sådant slag, att jag skulle tro, att de flesta tycka, att det är ganska tvivelaktigt, om man skall våga tillgripa dem.

Det är i ena fallet fråga om en fondering, som statens järnvägar gjort av malmpengar för att skaffa en möjlighet till utjämning av inkomsterna från malmbanan. Vi veta ju alla, hur känslig just denna del av statens järnvägars verksamhet är för konjunkturförändringar och hur lätt fraktinkomsterna från malmbanan påverkas av en konjunkturförsämring. Järnvägsstyrelsen har begärt att få fondera en del av de överskjutande medlen för att inte behöva variera sina inlevereringar till statsverket så mycket, som annars skulle bli nödvändigt.

Det andra fall, som man här åsyftar, gäller domänverket. Därvidlag är det inte alls fråga om någon oväntad extra inkomst under det närmast föregående året, utan man har bara upptäckt, att domänverket värderat sitt lager mycket lågt för att ha en reserv och för att ha tillgång till rörelsemedel, och man har nu tyckt, att det bokföringsmässigt är riktigare att skriva upp lagret till dagsvärde. På det sättet har man fått fram ett överskott på mellan 7 och 8 miljoner kronor.

Nu säger man, att vi ögonblickligen skola lägga beslag på dessa reserver och att det vore en riktig metod i detta läge. Jag säger »i detta läge», ty ingen kan ju efter den erfarenhet, som riksdagen under de förflutna åren haft av den nuvarande regeringens metoder, tvivla på att vi äro beredda att taga till dessa reserver och även andra engångsinkomster, om det skulle behövas. Men i en situation, då den allmänna uppfattningen, såsom herr Ohlin nyss så starkt gav uttryck åt, ändå är, att vi helst skola överbalansera budgeten och lägga upp reserver för en överbalansering, kan det ju inte vara riktigt att ta i anspråk och förbruka dessa små reserverver. Det är naturligtvis möjligt att göra detta, men jag vill understryka, att inkomsterna för resten icke äro beräknade så särskilt försiktigt. Det finns så många möjligheter till felslag, om den stagnation, som redan inträtt inom vissa delar av näringslivet, skulle fortsätta att sprida sig, att det finns all anledning att räkna med att budgetutjämningsfonden skall få en stöt, och vi måste naturligtvis vara beredda att ta till denna fond, om inkomsterna inte skulle komma att inflyta i den utsträckning, som vi tänkt oss.

Under sådana förhållanden är det enda problem, som återstår, hur vi skola skaffa pengar. Herr Ohlin har renodlat på ett sätt som gör att det får en litet annan karaktär än det har i propositionen det där uttrycket om att det tycks inte vara naturligt att i första hand tillgripa en skatt, som man måste

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

anse blir permanent, då det gäller en engångsutgift. Vad som menas med detta uttalande, belyses även av yttrandet: att det förefaller inte naturligt, att när det gäller beskattning av förmögenhet i detta ögonblick föreslå en höjning av arvsskatten, därför att då binder man sig i ett läge, där man inte med full säkerhet vet, hur det kommer att bli. Annars är det naturligtvis klart, att man kan höja arvsskatten i stället för den särskilda förmögenhetsskatten, men man har skäl att resonera så som vi gjort i propositionen, att det är väl ändå bättre att vänta med den saken, till dess att man ser, att man verkligen behöver en permanent inkomst. Detta argument kan naturligtvis inte i och för sig vara avgörande, ty om det är något, som skulle ha varit frestande för en finansminister, så är det naturligtvis att i detta läge acceptera en permanent höjning av skatten, så att han inte sedan behöver besvara riksdagen med en begäran därom utan redan har pengarna i sin hand. Men det finns en annan sida av denna sak, som vi i detta sammanhang inte få bortse från.

Om man från folkpartihåll hade föreslagit denna höjning av spritskatten enbart för att något kunna hålla nere ökningen på den vanliga inkomstskatten, så är det möjligt, att en del folk inte omedelbart reagerat så kraftigt, som de nu göra. Man har dock nästan en känsla av att det inte är frågan om den vanliga inkomstskatten, som här spelar huvudrollen, utan att man främst avser att försöka skydda de verkligt stora förmögenheterna, eller åtminstone de måttligt stora förmögenheterna, mot en viss skattehöjning genom att taga ut de erforderliga medlen genom en höjning av spritskatten. Det är en metod, som jag tror kommer att verka mycket litet tilltalande ute bland folket. Jag hoppas också, att riksdagen inte skall anse, att det är skäl att höja spritskatten med 40 öre per liter för att vi inte skola behöva taga ut det erforderliga beloppet i form av förmögenhetsskatt från dem, som ha 60,000, 80,000, 100,000 eller kanske rent av en halv miljon kronor i förmögenhet.

Om man jämför denna höjning av spritskatten med motsvarande höjning av inkomstskatten, kommer man egentligen bara tillbaka till de gamla diskussionerna om vad som kan vara skäligt i det ena eller andra fallet. Det är ett faktum, att en höjning av spritskatten med bara 40 öre per liter betyder att den, som tar ut en liter i månaden, får en utgiftsökning för hela året av fem kronor. Man kan ju säga, att detta inte är så mycket. Det är alldeles riktigt. Men har vederbörande inte mer än ett par tusen kronor i årsinkomst, skulle höjningen av inkomstskatten — även om han är ensamstående — för hans del inte bli större än omkring 75 öre. Jag tror, att man får gå upp till en inkomst av mellan 5,000 och 6,000 kronor för att man skall kunna säga, att skattebetalaren blir lika mycket belastad med den höjning av inkomstskatten, som här föreslås, som om man höjer spritskatten med 40 öre. Jag kan inte se, att det i detta läge, finns någon anledning att belasta de allra minsta inkomsttagarna — även om de skulle göra sig skyldiga till den dåliga vana, som jag villigt erkänner, att det är, att använda sprit — i stället för att ta ut de erforderliga medlen på den vanliga inkomstskatten. Det skulle i alla händelser vara att riva upp en strid om en så ömtålig fråga som spritskatten, som jag tycker, att vi vid denna riksdag kunna undvara.

Jag bortser i detta sammanhang från den grupp, som kanske inte har så få företrädare här och som menar, att en höjning av spritskatten behöver man inte bry sig om att föra in i den vanliga diskussionen om direkta eller indirekta skatter. Man motiverar egentligen heller inte en höjning av spritskatten med att staten behöver inkomster, utan med att en höjning av spritskatten alltid är nyttig, därför att den kommer att sänka konsumtionen. Men det är inte detta, som är avsikten nu. Så vitt jag förstår, ha reservanterna skrivit, att

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

de förutsätta, att konsumtionen kommer att vara i stort sett oförändrad, och därigenom är ju effekten i nykterhetskänseende av denna skattehöjning eliminerad. Under sådana förhållanden förefaller det, som om även de båda nykterhetsvänner, som här yttrat sig, inte skulle ha någon anledning att gå på någon annan linje, än vad som föreslås i den kungl. propositionen, och som jag hoppas skall bli riksdagens beslut.

Jag vill till sist säga, att det är önskvärt, att man på detta sätt stryker under att alla medborgargrupper, som överhuvud taget betala skatt, också skola bidra till att bära den börda, som det här är fråga om. Om vi lägga på spritskatten en del av den börda, som man vill skall bäras av de breda folklagren, vill jag erinra om att detta i så fall betyder, att man befriar en ganska betydande del av det svenska folket från att deltaga i den börda, som det här gäller.

Herr Lindhagen: Herr talman! Vi sex eller sju medlemmar av riksdagen — fem eller sex i andra och en i första kammaren — som yrkat avslag på denna andra upprustning under denna riksdagssession, äro ju mera åskådare till debatten om, hur dessa nya bördor skola finansieras.

Vi ha funnit denna andra upprustning icke påkallad av förhållandena, vi ha funnit den äventyrlig såsom snarare en ytterligare inbjudan till en rätt till överfall och vi tro all svensk upprustning ej kunna bli annat än alldeles otillräcklig. Den betyder mycket litet i ett europeiskt krig eller ett världskrig. Det skulle ha varit tryggare för oss, om vi åtminstone samtidigt inlätit oss på ett allvarligt framträdande för freden, som av ålderspresidenten vid denna riksdags öppnande skisserades och sedan av honom närmare utformats. Men nu har det ju visat sig, att den svenska riksdagen kollektivt sett är fullkomligt ointresserad av varje samtidig framstöt för freds rörelsen. Jag vet dock, att utgången blivit någon annan, om denna sak fått gå till folkomröstning och folket likvärdigt upplysts om båda de olika ståndpunkterna. Det är nog också många andra riksdagsmän, som velat gå med oss, om det politiska ledarskapets tryck ej legat över dem.

Nu är det emellertid fråga om att finansiera det här eländet. Ty något annat kan man inte kalla det; därom äro vi väl ense. Jag har då i motioner föreslagit införandet av en värnskatt, vilken tanke regeringen själv framkastat såsom en utväg, fastän den sedermera har tagit avstånd från densamma. Med en värnskatt har jag tänkt mig, att de, som alltid kämpat för eviga upprustningar i detta land utan att visa det minsta intresse för freden, det vill säga de förmögnare befolkningsklasserna, borde få betala det här kalaset. Nu har ju detta också i viss mån skett i propositionen genom att man i viss mån lagt bördan på bolagen och de högre beskattningsskyldiga, men allt det övriga har man vältrat över på hela folket i vanlig ordning.

Jag har också begärt ordet för att helt få instämma med Bergman och de reservanter, som följt honom. Om det är något, som man här borde tillgripa, så borde det väl ändå vara en ökad skatt på spriten, vilket vore en partipolitiskt neutral och för alla nyttig åtgärd. Nu skall emellertid i alla fall spriten skyddas trots allt. Det finns ju snart inga människor här i landet, inte ens unga kvinnor, som kunna komma till ett samkväm, utan att ta »nubben».

Såsom läget är har ju finansministern den stora tungan på sig att försöka klara ut denna finansiering. Med sin sedvanliga omtanke att försöka rädda oss mellan bränningarna har nog framlagts ett icke alldeles oacceptabelt förslag i den situation, vari riksdagen såsom jag funnit, i överilning försatt sig.

Den nya utgiften har i alla fall den fördelen med sig, att den framkallar en mängd beställningar och således tills vidare ger inkomster åt folket genom

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

tillverkning av de dyrbara mordverktyg, som förmodligen snart äro omoderna. Det är en dålig hushållning, men livet tycks nu en gång vara sådant.

Jag kommer inte att på någon punkt deltaga i omröstningen om denna finansiering.

Herr **Hansén**: Herr talman! Jag skulle inte ha gått upp i denna debatt, om inte statsrådet och chefen för finansdepartementet i sitt nyss hållna anförande velat göra gällande, att den motion, som framförts från folkpartiet, främst hade till avsikt att skydda förmögenheterna. Jag nödgas på denna punkt säga herr statsrådet, att det varit lätt att förvissa sig om, att den misstanken saknar varje fog, och jag försäkrar herrarna, att den tanken, att man genom en höjning av spritskatten skulle kunna helt undvika en höjning av uttagningsprocenten var oss alldeles främmande. Den tolkningen av vårt initiativ är således felaktig.

Jag kan emellertid inte underlåta att säga, att det — och det har nog statsrådet inte minst reda på själv — i dessa tider är ganska ömtåligt att beskatta förmögenheter, därför att så många förmögenheter icke ge någon avkastning, och då blir beskattningen till sin innebörd strängt taget likvärdig med konfiskation av en del av kapitalet. Med hänsyn till detta är det här fråga om synnerligen ömtåliga saker, ty om man generellt beskattar förmögenheten som sådan, råkar man i en del fall beskatta förmögenheter, som inte ge någon avkastning och vilkas innehavare för att täcka sina levnadskostnader måste ta av själva kapitalet. Så sade herr statsrådet, att han inte ömmar för spritförbrukarna i och för sig. Det är heller ingen som misstänker honom för att göra det, och därutinnan ha han och jag samma mening. Vid tidigare diskussioner och även i dag har emellertid herr statsrådet framhållit, att ett tillägg på spritskatten skulle bli en betungande börda för de mindre inkomsttagarna. Jag skulle vilja vända på saken och fråga herr statsrådet: vill herr statsrådet skona de förmögna från att behöva betala högre skatt för sin spritkonsumtion, för att hjälpa de mindre inkomsttagarna, som också bruka sprit? Alldeles bortsett från det nu aktuella läget och de 51 miljoner kronor det gäller att täcka, vill jag beteckna det som ett misstag, att man inte under hela högkonjunkturen tog ut en högre spritskatt än man gjorde och även lade upp sådana reserver, som herr statsrådet nu mycket riktigt vill slå vakt om. Jag är av precis samma mening som herr Ohlin, nämligen att man under de goda tiderna bort söka företa en konsolidering och om möjligt lägga upp reserver för att möta de dåliga. Nu har man låtit alla de goda åren gå förbi och vägrar även i dag, i högkonjunkturens slutspurt, att genom höjning av spritskatten samla en betydande reserv, som skulle komma väl till pass och ha ett betydande värde för statsfinanserna utan att — det kan icke påstås — drabba spritkonsumenterna på ett mera kännbart sätt.

Jag vidhåller yrkandet om bifall till reservationen. Jag gör det inte i min egenskap av nykterist, ty jag betraktar inte denna fråga som en nykterhetsfråga och tror inte, att konsumtionen skulle minskas, om man lade på 40 öre per liter, men jag anser, att det skulle bli en ökad inkomst för staten genom denna höjning, som dessa konsumenter mycket väl skulle kunna bära.

Herr **Öman**: Jag erfar, att andra kammaren nyss avslutat sina förhandlingar. Med hänsyn både därtill och till den trötthet, som begripligt nog gör sig gällande hos kammarens ledamöter efter fyra dagars plena i sträck, skall jag avstå från att diskutera de problem, som herr statsrådet upprullade i sitt anförande nyss, och nöja mig med att besvara en enda av hans till mig direkt

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

riktade frågor, nämligen om jag väntade även nästa år ett 70 miljoner kronors extra försvarsanslag.

Herr finansminister, jag väntade kanske inte precis några 70 miljoners extra försvarsanslag av samma karaktär som i år. Men jag förutsätter, alldeles som finansministern själv gjorde, att de totala kostnaderna för försvaret både nästa år och i fortsättningen bli betydligt högre än man 1936 räknade med. Och jag förutser även andra kraftiga automatiska utgiftsstegringar. Med hänsyn härtill har jag, herr talman, mycket svårt att förstå, att vi nu ha att räkna med några skatter av engångskaraktär.

Herr **Bergman**: Herr talman! I anledning av finansministerns senaste yttrande skall jag be att få säga några ord.

Finansministern antydde, ifall jag icke missförstått honom, att om man velat acceptera den föreslagna starka höjningen av den särskilda förmögenhetsskatten, skulle man kunnat resonera om en höjning av spritskatten, som då skulle fått ersätta något annat, t. ex. höjningen av den vanliga inkomst- och förmögenhetsskatten. Det stod fullkomligt fritt för finansministerns meningsfränder att väcka motion i den riktningen, liksom för andra, som ville gå den vägen, och jag är övertygad om att det icke skulle mött något svårare hinder från vår sida. Det står ingenting i motionen, som motsäger en sådan möjlighet. Det står så här: »Vi motsätta oss ingalunda att, därest finansieringen skall ske på skattevägen, den direkta beskattningen anlitas, men till undvikande av den minskning av företagsamhet och därmed följande arbetstillfällen, som genom en alltför stark ökning av den direkta beskattningen kan befaras, vore det även ur denna synpunkt önskvärt att någon del av behovet kunde täckas genom den ur flera synpunkter motiverade utväg vi föreslå.» När det här talas om »en alltför stark ökning av den direkta beskattningen», kan det naturligtvis också syfta på någon annan av de poster, som här äro berörda, och jag tror mig veta, att de våra icke hade haft något emot en kompromiss på den linjen, om de bara hade fått den fördel för nykterhetssaken, som en höjning av spritskatten kunnat utgöra.

Finansministern sade vidare, att genom den lilla höjning, som reservanterna här föreslå — 40 öre — skulle det icke inträda någon sänkning av konsumtionen. De räkna knappast därmed, säger han, utan beräkna, att det skall bli ungefär oförändrad konsumtion. Ja, *alldeles* oförändrad räkna de väl icke med att den skall bli. Jag påvisade i mitt förra anförande, hurusom alla föregående höjningar av spritskatten, även de små, hade medfört minskning i konsumtionen, men till och med om sådan minskning nu icke skulle inträffa, som finansministern syntes tro, så skulle man åtminstone kunna hejda den fortgående *ökning* av konsumtionen, som för närvarande år efter år ägt rum och som säkerligen kommer att fortfara, om ingenting göres, och redan detta vore ju i alla fall en vinst ur nykterhetssynpunkt.

Herr **Lindhagen**: Herr talman! Jag glömde säga, att denna andra upprustning året 1938 icke heller är den sista. Det är redan tillkännagivet i regeringspropositionen, att vi nästa år eventuellt ha att vänta begäran om anslag till förstärkning av flottans beredskap, med artillerifartyg, kustbatterier m. m. Så komma vi från den ena upprustningen till den andra. Man kommer *alltid* underfund med att det man fått är totalt för litet och aldrig kan bli mera.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu förevarande betänkandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefatta-

Ang. särskild skatt å förmögenhet för år 1938. (Forts.)

des i den av herr Anderson i Norrköping m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla herr Elof Anderssons och herr Johansons i Huskvarna vid betänkandet anförda reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Elof*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i herr Andersons i Norrköpings m. fl. reservation.

Herr *Andersson, Elof*, äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 34 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Anderson i Norrköping m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till den av herr Elof Andersson och herr Johanson i Huskvarna vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Anderson i Norrköping m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1938 ävensom en i ämnet väckt motion; samt

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskild skatt å aktiebolags inkomst.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Om tillägg till omsättnings- skatten å spritdrycker m. m. Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 37, i anledning av väckta motioner om visst tillägg till omsättnings- och utskänkningsskatten å spritdrycker för partiell finansiering av det i Kungl. Maj:ts proposition, nr 307, angående försvarsberedskapens omedelbara stärkande äskade anslaget.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade, i anledning av propositionen nr 307 angående försvarsberedskapens omedelbara stärkande väckta motioner, nr 348 i första kammaren av herrar *Bergman* och *Johan Larsson* samt nr 500 i andra kammaren av herr *Johanson* i Huskvarna m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att för partiell finansiering av det i Kungl. Maj:ts proposition nr 307 äskade anslaget skulle upptagas ett tillägg å 1 krona pr liter till omsättnings- och utskänkningsskatten å spritdrycker.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 348 av herrar *Bergman* och *Johan Larsson* och II: 500 av herr *Johanson* i Huskvarna m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid betänkandet avgiven reservation hade herrar *Elof Andersson* och *Johanson* i Huskvarna med hänvisning till vad de anfört i reservation till bevillningsutskottets betänkande nr 34 hemställt, att riksdagen, i anledning av de likalydande motionerna I: 348 och II: 500, måtte besluta antaga följande

F ö r s l a g

till

förordning om särskild omsättningsskatt å spritdrycker.

Häriigenom förordnas som följer:

För spritdrycker, som försäljas här i riket, skall till staten erläggas — utöver omsättningsskatt varom förmäles i förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker¹ — en särskild omsättningsskatt med 40 öre för liter.

Vad i nyssnämnda förordning är stadgat rörande omsättningsskatt skall i tillämpliga delar gälla jämväl beträffande särskild omsättningsskatt enligt denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1938 samt gäller intill utgången av juni månad 1939.

Herr Bergman: Herr talman! Den närmaste förutsättningen för dessa motioner har visserligen nu bortfallit i och med det beslut, som nyss fattats beträffande bevillningsutskottets utlåtande nr 34. Men det finnes ju också en annan grundval för motionerna och det är den, som gäller det nykterhetsvärde, som ett bifall till desamma utan tvivel skulle medföra. Jag anser mig därför böra yrka bifall till reservationen.

¹ Jfr 1938: 65.

Om tillägg till omsättningsskatten å spritdrycker m. m. (Forts.)

Herr **Andersson, Elof**: Herr talman! I anslutning till vad jag anförde vid behandlingen av bevillningsutskottets utlåtande nr 34 ber jag i likhet med herr Bergman att få yrka bifall till motionen.

Herr **Bärg, Johan**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 77, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till ändring i vissa delar i reglementet för riksgäldskontoret;

nr 78, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott;

nr 79, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning med förslag till avlönings- och pensionsstat för riksbanken;

nr 80, angående ersättning åt sekreteraren i kamrarnas enskilda utskott;

nr 81, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag till vissa ändringar i bankoreglementet; samt

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om upphävande av 11 § civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442) m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos bevillningsutskottets memorial och betänkande:

nr 38, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitade biträden; och

nr 39, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1938/39, m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid föredragning av budgetdeputerades memorial angående arvode åt deputerades sekreterare bifölls vad deputerade i detta memorial hemställt.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 350, angående val av fullmäktige i riksbanken och suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank; ävensom

nr 351, angående val av fullmäktige i riksgäldskontoret samt suppleanter för fullmäktige i samma kontor;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 352, för bankokommissarien herr Axel Amnéer att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 353, för ledamoten av riksdagens första kammare herr Johan Edvard Björnsson att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 354, för bankrådet herr Harald Teodor Magnusson att vara förste suppleant för riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 355, för ledamoten av riksdagens första kammare herr Johan Fritjof Ekman att vara andre suppleant för riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 356, för ledamoten av riksdagens första kammare herr Elof Andersson i Fältenborg att vara tredje suppleant för riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 357, för ledamoten av riksdagens andra kammare herr Axel Albert Lindqvist att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 358, för ledamoten av riksdagens andra kammare herr Gustaf Henning Andersson i Rasjön att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 359, för ledamoten av riksdagens andra kammare herr Carl Olof Harald Andersson i Dunker att vara förste suppleant för fullmäktige i riksgäldskontoret;

nr 360, för ledamoten av riksdagens första kammare herr Torsten Emanuel Ström att vara andre suppleant för fullmäktige i riksgäldskontoret; samt

nr 361, för ledamoten av riksdagens andra kammare herr John Martin Skoglund att vara tredje suppleant för fullmäktige i riksgäldskontoret.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 368, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension m. m.;

nr 369, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för dels vissa befattningshavare vid folktandvården, dels ock viss personal vid sjömanshusen m. m.;

nr 370, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till sjömanshusen m. m., i vad avser pensions- och understödsväsendet för sjöfolk samt anslag under elfte huvudtiteln;

nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpning av allmänna familjepensionsreglementet å lärare vid statens undervisningsväsende m. fl.;

nr 380, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i vissa delar av tjänstepensionsreglementet för arbetare den 30 juni 1934 (nr 443) m. m.;

nr 381, i anledning av väckta motioner om provisorisk pensionsförstärkning åt pensionerade befattningshavare i statens tjänst m. m.;

nr 382, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1938/39, i vad rör pensionsväsendet;

nr 383, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 384, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1938/39 till pensionering av civila tjänst innehavare m. m.;

nr 385, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt m. m.;

nr 386, angående vissa anslag under elfte huvudtiteln för budgetåret 1938/39; samt

nr 389, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade pensionsbestämmelser för lärare vid folk- och småskolor m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 390, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område; och

nr 391, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stöd-jande av trädgårdsnäringen m. m.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 392, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till omläggning av den direkta statsbeskattningen m. m.;

nr 393, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för svenskt aktiebolag att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till konjunkturinvesteringsfond jämte i ämnet väckta motioner;

nr 394, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet för år 1938 ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 395, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1938;

nr 396, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskild skatt å aktiebolags inkomst; samt

nr 397, angående beräkning av bevillingarna för budgetåret 1938/39, m. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 427, till Konungen i anledning av väckt motion angående behandlingen av politiska flyktingar i vårt land.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 428, angående utredning om en centraliserad upplysningsverksamhet för ungdomens yrkesvägledning;

nr 429, angående ett livligare samarbete i vetenskaplig undervisning och forskning mellan olika universitet och högskolor i Norden; samt

nr 430, angående utredning och förslag i fråga om en friare omflyttning inom Norden.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets memorial nr 10, angående ersättning till dess tjänstemän m. fl.; och

andra lagutskottets memorial nr 61, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra lagutskottets utlåtande nr 58 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om semester m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Herr **Reuterskiöld** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Andra lagutskottets memorial angående sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga beslut i semesterlagstiftningsfrågan är här föredraget för bordläggning. Jag vill därvid begagna tillfället hemställa till andra lagutskottet, att det ville återtaga sitt betänkande såsom icke lagligt tillkommet och framlägga för kamrarna ett annat och bättre genomtänkt sammanjämningsförslag. Detta

Ang. bordläggningen av visst utskottets utlåtande.

Ang. bordläggningen av visst utskottsutlåtande (Forts.)
utskottsbetänkande är antaget vid ett sammanträde, som utlystes denna morgon kl. 2 på anslagstavlan, varjämte kallelse per telefon utfärdats till ledamöterna att sammanträda kl. $\frac{1}{2}$ 10. I och för sig skall kallelse ju vara anslagen före kl. 7 kvällen förut, men bortsett från detta har denna hastiga anordning medfört, att någon verklig överläggning och något verkligt sammanjämkande icke kunnat ske.

Nu blir det intet plenum i morgon, och efter vad jag förvissat mig om, blir det intet plenum i kammaren förrän på onsdag. Det är alldeles uppenbart, att sammanjämningsarbetet därigenom har lidit. När man föreslår en sammanjämkning, som innebär, att första kammaren inbjudes att biträda andra kammarens beslut, kan detta naturligtvis ske. Men i det fall, som nu föreligger, förefaller det mig vara fråga om en sammanjämkning, som är mer än lovligt på gränsen till det otillåtna. Den sammanjämkning, som här hade legat närmast till hands, om utskottet hade haft litet tid till eftertanke, hade, såvitt jag kan se, exempelvis varit den, att utskottet föreslagit, att båda kamrarna, med frånträdande av sina beslut, ville rörande § 2 i semesterlagen, fatta ett beslut, som i sak motsvarar första kammarens beslut, men tillika besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om undersökning, huruvida särskilda bestämmelser skulle kunna komma att erfordras i det syfte, som första stycket av § 2 anger, vilket andra kammaren tagit men första kammaren strukit.

I den stora och otillåtna brådska — jag använder uttrycket »brådska», och jag tror det är exakt — som nu har ägt rum, tror jag knappast, att utskottet har haft möjlighet att överväga en verklig sammanjämkning, och då jag icke kan anse det önskvärt, att sådana sammanjämningsförsök komma att upprepas, *i synnerhet när själva saken lider därpå*, men jag å andra sidan icke gärna kan hemställa om att det anmälda memorialet icke skulle bordläggas — ty någon återremiss kan jag på detta stadium naturligtvis icke begära, innan det är bordlagt — har jag nu velat begära ordet för att uttala, att då det nu ges tillfälle för andra lagutskottet att ånyo överväga frågan, utskottet bör begagna tillfället göra detta och med begäran att återtaga det föregående, i icke behörig ordning tillkomna memorialet framlägga ett nytt sådant efter närmare eftertanke.

Herr Norman: Alltsedan min första riksdag har jag alltid med stort intresse lyssnat till professor Reuterskiölds anföranden i kammaren och i allmänhet rent formellt ansett mig kunna ansluta mig till de synpunkter, som han framfört, även om jag icke alltid kunnat rösta med honom och således också praktiskt ge honom rätt, och detta av olika skäl.

Även i den nu föreliggande frågan måste jag ge herr Reuterskiöld formellt rätt i de invändningar han gjorde. Jag vill emellertid samtidigt framhålla, att det icke är så, att andra lagutskottet försökt tillämpa någon fullständigt ny praxis, ty olika utskott ha vid skilda tillfällen gått förbi de formella bestämmelser, som gälla beträffande sammankallande av ständigt utskott. I detta fall ha ju ledamöterna erhållit en säkrare kallelse, än de skulle ha erhållit, om man endast följt de bestämmelser, som stå upptagna i reglementariska föreskrifter. Jag vill framhålla, att vid ärendets behandling i dag voro från första kammaren närvarande samtliga ledamöter, som förut deltagit i ärendets behandling, med undantag av herr John Björck, som dock befann sig uppe i utskottet och såsom suppleant var närvarande utan att delta i överläggningen. Från andra kammaren voro närvarande samtliga ledamöter, som förut deltagit i ärendets behandling, med undantag av herr vice ordföranden och herr Holm. Herr Holm var dock närvarande i utskottet, och herr vice ordföranden hade anmält sitt godkännande i förväg av ett beslut i överensstämmelse med det

Ang. bordläggningen av visst utskottsutlåtande. (Forts.)

memorial, som nu föreligger. Dessutom hade han i enlighet med 6 § i reglementariska föreskrifter anmält förfall till utskottets presidium, en bestämelse, som kanske aldrig eljest efterleves. Till vad jag nyss sade får jag göra den reservationen, att av de andrakammarledamöter, som förut deltagit i behandlingen, var icke heller herr Skoglund närvarande vid beslutet i dag, men han var en stund uppe i utskottet och hade alltså haft tillfälle, om inte annat hinder förelegat, att delta i beslutet. Dessutom kan jag säga, att kallelsen hade så uppmärksammat, att såväl på förstakammar sidan som på andrakammar sidan funnos suppleanter närvarande utöver de suppleanter, som sutto vid bordet.

I fråga om möjligheten att komma till annat resultat är jag för min del övertygad om att utskottet, trots den korta tid dess ledamöter haft att förbereda sig, har framlagt ärendet i ett sådant skick, att man från dess sida icke kan vänta sig någon ändring. Vi ha ju i alla fall haft rätt lång tid att diskutera problemet. Sammanträdet var utsatt till $\frac{1}{2}$ 10, och vi fortsatte med arbetet i över en timmes tid. Det kan ju tänkas, att utskottets här föreliggande förslag icke är den bästa lösningen i nuvarande situation, men jag tror det är den enda lösning man kan komma till i det läge, vari vi nu befinna oss, i riksdagens uppbrotsstimme, då de flesta ledamöterna äro angelägna att få återvända till sina hemorter.

Skulle jag nu följa herr Reuterskiölds uppmaning och återkalla memorialet, föreligger mycket stor risk för att det inte, såsom förut varit fallet, skulle behandlas av ett fulltaligt utskott. Jag är också mycket rädd för, att om ett annat förslag skulle komma från utskottet, kunde denna sakligt sett ganska obetydliga fråga utveckla sig till något vida värre, och vi kunde komma i en liknande situation som i fjol, då frågan om en sammanjämkning av olika kammarbeslut tillspetsades till en fråga om maktställningen mellan kamrarna. Jag har icke velat riskera, att detta ärende skulle utveckla sig på liknande sätt, och kan därför inte tillmötesgå den önskan herr Reuterskiöld har uttalat utan hemställer, herr talman, att memorialet måtte bordläggas.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Det är mycket möjligt, till och med mer än sannolikt, att det kommer att förhålla sig så, som den ärade ordföranden i andra lagutskottet antydde. Men, herr talman, felet ligger hos andra lagutskottet självt. Det har icke varit nödvändigt med denna hast, och om andra lagutskottet hade sammanträtt underhand i dag och förberett frågan, hade utskottet kunnat vara lika fulltaligt som det var i morse.

Jag vill göra det tankeexperimentet — jag tror det icke är alldeles obefogat — att utskottets ledamöter från början närmast varit inriktade på att inbjuda andra kammaren att biträda första kammarens beslut — det var ju det, som låg närmast till — men att man sedermera kom att tänka på de omständigheter, som den ärade ordföranden antydde, alltså risken för något slags maktkonflikt. Jag tror, att farhågan varit överdriven, då frågan icke är av den art, att det behövt bliva följden, men då nu andra lagutskottet gått på den linje det gjort, är det sannolikt, att det kommer att gå på det viset. Andra lagutskottet har självt försatt både sig och riksdagen i detta läge, och det är det jag menar att ett utskott icke bör göra, i varje fall icke i sådana ting, där det är alldeles överflödigt att göra det.

Nu är läget sådant, att vad än andra lagutskottet föreslår till sammanjämkning, kommer det att tagas av kamrarna, vare sig det blir i morgon, på onsdag eller någon annan dag. Men så mycket större skäl hade det då varit, att utskottets ledamöter fått tillfälle att sinsemellan överväga alla dessa poli-

Ang. bordläggningen av visst utskottsutlåtande. (Forts.)
tiska farligheter, om vilka den ärade ordföranden talade, och samtidigt överväga de reala möjligheter, som finnas. Nu har hela sammanjämkningen blivit snedvriden, och riksdagen kommer att fatta ett beslut, som är allt annat än tilltalande.

Anmälades och bordlades

jordbruksutskottets memorial:

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till avsättning till fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen m. m.; och

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till övergångsstat för budgetåret 1937/38.

Justerades protokollsutdrag för denna dag samt protokollen för den 28 och den 30 nästlidne maj.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3.33 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
